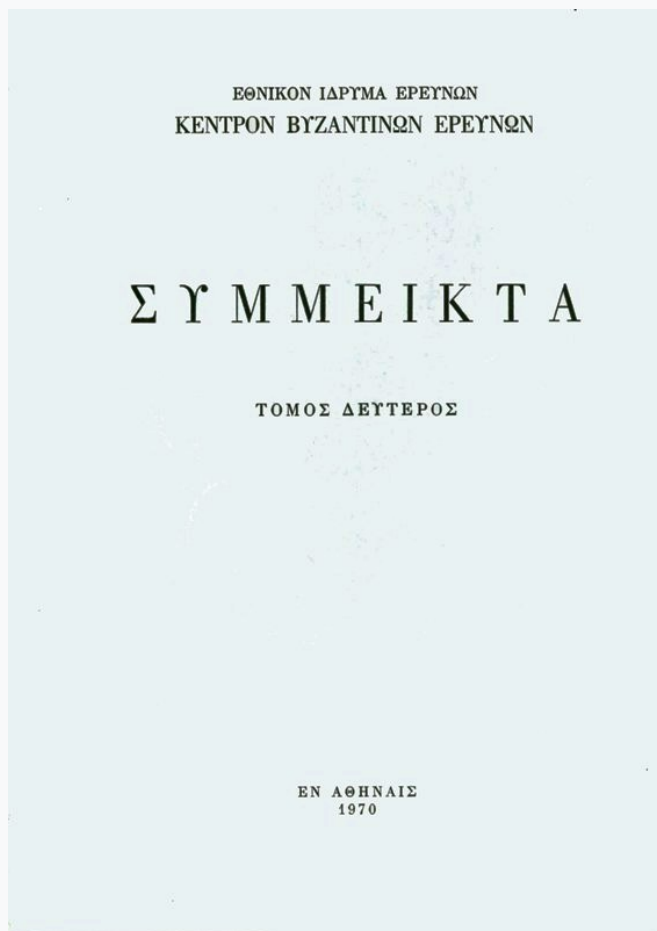


## Byzantina Symmeikta

Vol 2 (1970)

SYMMEIKTA 2



### Τὰ Λατινικά ἔγγραφα τοῦ Πατριακοῦ Ἀρχείου

Χρύσα Α. ΜΑΛΤΕΖΟΥ

doi: [10.12681/byzsym.653](https://doi.org/10.12681/byzsym.653)

Copyright © 2014, Χρύσα Α. ΜΑΛΤΕΖΟΥ



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

#### To cite this article:

ΜΑΛΤΕΖΟΥ Χ. Α. (1970). Τὰ Λατινικά ἔγγραφα τοῦ Πατριακοῦ Ἀρχείου. *Byzantina Symmeikta*, 2, 349–378. <https://doi.org/10.12681/byzsym.653>

## ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΠΑΤΜΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

### ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΠΑΤΜΩ

Τὰ Λατινικά ἔγγραφα τοῦ Πατμιακοῦ ἀρχείου, 68 τὸν ἀριθμὸν, ἀναφέρονται εἰς τὰς σχέσεις τῆς μονῆς μὲ τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν τῆς Βενετίας, τοὺς Μεγάλους Μαΐστορας τῆς Ρόδου καὶ γενικῶς τὰς καθολικὰς Δυνάμεις<sup>1</sup>. Τὸ περιεχόμενον τῶν εἶναι ποικίλον καὶ λίαν ἀξιόλογον. Ἀναλυτικώτερον δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ταῦτα εἰς τρεῖς κατηγορίας :

α') **Ἐγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὸ μετόχιον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Στύλου**, τὸ ὁποῖον διετῆρει ἡ μονὴ τῆς Πάτμου ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἤδη χρόνων εἰς τὴν νῆσον Κρήτην. Ἡ Δημοκρατία τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἐπέδειξε μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς εὐρισκόμενον μετόχιον τοῦτο, χορηγήσασα ὑπὲρ αὐτοῦ σειρὰν προνομίων.

Ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη ἐνότης περιλαμβάνει, πλὴν τῶν ὡς ἄνω μνημονευθέντων ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ Στύλου περγαμηνῶν ἐγγράφων, τῶν ἀπολυθέντων ὑπὸ δουκῶν τῆς Βενετίας (Petrus Gradonico, 1307 - Pasqualis Maripetro, 1461 - Marinus Grimani, 1596) καὶ ἀνωτέρων Βενετῶν ἀξιωματούχων τῆς Κρήτης (δουκῶν Κρήτης, ρεκτόρων Χανίων), ἕτερα 360 ἔγγραφα (ὑπὸ τὴν ἐνδειξίν «Μετόχιον Κρήτης - Λατινικά»)· ταῦτα εἶναι διαθῆκαι μοναχῶν, ἐπιβολὴ προστίμων, καταγραφὴ λογαριασμῶν σίτου κ.ἄ.<sup>2</sup>.

Τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἔγγραφα εἶναι καὶ τὰ πλέον σημαντικά, διότι παρέχουν πολυτίμους πληροφορίας διὰ τὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ἡ μονὴ μὲ τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν τῆς Βενετίας καθ'

1. Τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐγγράφων τούτων εἶχεν ἀρχικῶς ἀναλάβει ὁ καθηγητὴς Μ. Ι. Μανούσκακας ὡς μέλος τῆς «Ἐπιτροπῆς διερευνήσεως, φωτογραφήσεως καὶ καταλογογραφήσεως τῶν ἐν δημοσίαις Βιβλιοθήκαις, μοναστηριακοῖς ἰδρύμασι καὶ ἰδιωτικαῖς συλλογαῖς ἀποκειμένων δημοσίων κλπ. ἐγγράφων τοῦ Βυζαντίου». Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τῆς προσλήψεώς μου εἰς τὸ Κέντρον Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ κ. Δ. Ἁ. Ζακυθινοῦ, ὁ κ. Μανούσκακας μοῦ παρεχώρησε τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκφράζω πρὸς αὐτὸν τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας.

2. Τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐταξινομήθη προσφάτως ὑπὸ τοῦ Β. Η. Παναγιωτοπούλου, Ἐγχειρίδιον Μονῆς Ἱωάννου Θεολόγου Πάτμου (ταξινομήσις καὶ φωτογράφησις), Ὁ Ἑρανιστὴς 15/16 (1965), σελ. 145 - 156.

δλον σχεδὸν τὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Κρήτη εὕρισκετο ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἀγίου Μάρκου.

Ἦδη αἱ περὶ Στύλου εἰδήσεις ἐκ τῶν ἐκδοθέντων μέχρι σήμερον ἐγγράφων δεικνύουν τὴν μεγάλην εὐνοιαν, τῆς ὁποίας τὸ μετόχιον ἀπήλαυε κατὰ τὴν περίοδον τῆς Βενετοκρατίας εἰς τὴν νῆσον.

Τὴν πρώτην μνησίαν περὶ τῆς μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Στύλου εὕρισκόμεν εἰς τὴν συναφθεῖσαν μεταξὺ τοῦ δούκα τῆς Κρήτης Domenico Delfino καὶ τῶν ἐπαναστατῶν Κωνσταντίνου Σεβαστοῦ Σκορδίλη καὶ Θεοδώρου Μελισσηνοῦ συνθήκην τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1219. Δι' εἰδικῆς παραγράφου οἱ *monachi clerici obedientes de Pathinos* ἀπηλλάσσοντο πάσης τιμωρίας διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας βοήθειαν<sup>1</sup>. Δι' ἐτέρας συνθήκης, συναφθείσης μεταξὺ τοῦ δούκα τῆς Κρήτης Marco Dandolo καὶ τῶν ἐπαναστατῶν Μανουὴλ καὶ Γεωργίου Σκορδίλη ἀνεγνωρίσθη εἰς τὴν Πάτμον ἡ κυριότης τοῦ μετοχίου τοῦ Στύλου. Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἐπεκυρώθη τὴν 11 Αὐγούστου 1267 ὑπὸ τοῦ δόγη τῆς Βενετίας Ranier Zen. Οὗτος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Andrea Zeno, διάδοχον τοῦ Marco Dandolo, ὀρίζει ὅπως οἱ καλόγηροι τοῦ Στύλου τῆς δικαιολογίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Πάτμου νὰ εἶναι ἀρετοὶ εἰς τὴν ἰδίαν κτῆσιν καὶ ποσσεσιόν...<sup>2</sup>.

Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον, τὸ 1271, οἱ μοναχοὶ τῆς Πάτμου ἐπιτυχάνουν παρὰ τοῦ δόγη Lorenzo Tiepolo τὸ δικαίωμα ἐξαγωγῆς ἐτησίως ἐκ Κρήτης 1000 μουζουρίων σίτου διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς νήσου των. Τὸ προνόμιον τοῦτο ἐπεκυρώθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1307 ὑπὸ τοῦ δόγη Pietro Gradenigo, ἐπανειλημμένως δὲ ἀνενεώθη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Βενετίας<sup>3</sup>. Οὕτω τὸ 1385 ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Πάτμου Ἰωαννίκιος, παραπονεθεὶς διὰ τὴν ἄδικον ὑπὸ τῶν ρεκτόρων Χανίων ἀπαχόρευσιν τῆς ἐξαγωγῆς σίτου ἐκ Κρήτης, ἐπέτυχε παρὰ τῆς Γαληνοτάτης τὴν ἀνανέωσιν τοῦ παλαιοῦ προνομίου<sup>4</sup>.

1. G. Tafel - G. Thomas, *Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig*, τόμ. Β', Βιέννη (*Fontes Rerum Austriacarum*, 13) 1856, σελ. 213, ἀρ. 255· πρβλ. S. Borsari, *Il dominio veneziano a Creta nel XIII secolo*, Νεάπολις 1963, σελ. 122.

2. Ι. Σακελίωυος, Ἰστορογραφὴ τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πάτμου σωζομένων ἐπισήμων ἐγγράφων, Πανδώρα 19 (1869), σελ. 457, ἐπανέκδ. ΜΜ, τόμ. Γ', σελ. 220· πρβλ. Borsari, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 122.

3. Ἡ παρατήρησις τοῦ Borsari (ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 122, σημ. 65) ὅτι τὸ ἔτος εἶναι 1271 καὶ ὄχι 1277, ὡς φέρεται εἰς τὸ ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἀπόγραφον (Σακελίωυος, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 457 = ΜΜ, τόμ. Γ', σελ. 221), εἶναι ὀρθή. Τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν διασφύζει τὸ ἐγγράφον τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ προνομίου τοῦ ἔτους 1307. Αὕτη παραδίδεται ὡς *anno Domini millesimo [ducesimo] septuagesimo primo [indictione] quartadecima die quartadecimo intrante madio* καὶ ὄχι ὡς ἐν ΜΜ, τόμ. Γ', σελ. 388 - 389, ἐνθα κακῆ μεταγραφῆ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου.

4. H. Noiret, *Documents inédits pour servir à l'histoire de la domination*

Πλὴν τοῦ προνομίου τούτου οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Στύλου ἐπιτυχάνουν παρὰ τοῦ ρέκτορος Χανίων Pietro Barozzi τὴν παραχώρησιν ἐκτάσεως γῆς πρὸς ἀνέγερσιν καταλυμάτων. Τὴν 3 Ἰανουαρίου 1296 οἱ σύμβουλοι Pietro Mudacio καὶ Pietro Delfino ἐπικυρώνουν τὴν παραχώρησιν ταύτην *in perpetuam possessionem*<sup>1</sup>. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Vitale Michiel δούκας τῆς Κρήτης (1299 - 1301) ἔχι μόνον ἀπαλλάσσει τοὺς μοναχοὺς τοῦ Στύλου διαφόρων φορολογικῶν ὑποχρεώσεων, ἀλλ' ὀρίζει διὰ διαταγῆς ὅτι οἱ Βενετοὶ ὄφειλον νὰ διάκεινται εἰς αὐτοὺς τοὺς καλογήρους εὐλαβῶς, ἐπειδὴ ὁ νοῦς καὶ ἡ γνώμη τῆς ἀθρητικῆς εἶναι, ὅτι εἰς ἕκαστος, ὁποιασδήποτε εἴη τάξεως καὶ χρήσεως, ἐν τῇ ἰδίᾳ κτήσει καὶ τῷ ἰδίῳ δικαίῳ νὰ ἀναπαύεται καὶ νὰ τρατᾷεται εὐνοϊκῶς καὶ ἀταράχως<sup>2</sup>. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ προνόμιον τοῦτο προέβαλον οἱ μοναχοὶ κατὰ τὸ ἔτος 1402, ὅτε ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς διαταγὴν τῆς Γερουσίας, ἀφορῶσαν εἰς τὰ μέτρα ὑπερασπίσεως τῆς Κρήτης κατὰ τῶν Τούρκων, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν ὄφειλον οὗτοι νὰ συνεισφέρουν, διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν τριῶν καρατίων, εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν δύο γαλερῶν<sup>3</sup>.

Ἀρχομένου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἐλλείπει ἀσφαλείας εἰς τὸ Αἰγαῖον ἕνεκα τῆς ἐκ τῶν Μικρασιατικῶν ἀκτῶν Τουρκικῆς ἀπειλῆς, τὸ μετόχιον χρησιμοποιεῖται ὡς καταφύγιον παροίκων. Τὸ 1307 ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου ἀποστέλλει 77 παροίκους (*villani*) — τοὺς 38 ἐξ αὐτῶν εἶχεν ἐξαγοράσει παρὰ τῶν κουρσάρων — εἰς Κρήτην κατόπιν ἀδείας, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε παρὰ τοῦ δόγγη Pietro Gradenigo<sup>4</sup>.

*venitienne en Crète de 1380 à 1485*, Παρίσιοι 1892, σελ. 2 - 3· πρβλ. F. Thiriet, *Régestes des délibérations du Sénat de Venise concernant la Romanie*, τόμ. Α', Παρίσιοι 1958, σελ. 170, ἀρ. 705. — Ἐλισάβετ Α. Ζαχαριάδου, *Συμβολὴ στὴν ἱστορίαν τοῦ Νοτιοανατολικοῦ Αἰγαίου (μὲ ἀφορμὴ τὰ πατριακά φιορμάνια τῶν ἐτῶν 1454 - 1522)*, Σύμμεικτα, Κέντρον Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν τοῦ Βασιλικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν, τόμ. Α', Ἀθήναι 1966, σελ. 195.

1. MM, τόμ. Γ', σελ. 387 - 388 καὶ ἐλληνικὴ μετάφρασις ἐν Σακκελίωρος, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 458, ἀρ. 111 (= MM, τόμ. Γ', σελ. 238 - 239). Τὸ ἐν τῇ λατινικῇ ἔγγραφον σφύζεται εἰς δύο ἀντίγραφα, τὰ ὅποια παραδίδουν χρονολογίαν βενετικοῦ ἔτους 1295 Ἰανουαρίου 3, ἀρ. 1296. "Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν Ἰνδικτιῶνα, τὸ μὲν ἐν ἀντίγραφον φέρει ὀλογράφως *inditione none*, τὸ δ' ἕτερον δι' ἀριθμοῦ *indicione VIIIJ*. Ἐπομένως ἐξ ἀβλεψίας οἱ MM ἀναφέρουν ὡς Ἰνδικτιῶνα τὴν ὀγδόην· πρβλ. Borsari, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 122, σημ. 66, ὁ ὁποῖος ὑπολογίζει τὴν ὀρθὴν Ἰνδικτιῶνα βάσει τοῦ ἔτους.

2. Τὸ ἔγγραφον σφύζεται μόνον ἐν ἐλληνικῇ μεταφράσει· βλ. Σακκελίωρος, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 458, ἀρ. 108 (= MM, τόμ. Γ', σελ. 221 - 222).

3. Noiret, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 123 - 124.

4. MM, τόμ. Γ', σελ. 389 - 390 (ἔνθα ἡ ἔκδοσις ἐγένετο βάσει τοῦ ἀντιγράφου καὶ ἔχι τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὁποῖον ἀγνοεῖται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν) καὶ ἐλληνικὴ μετάφρασις ἐν Σακκελίωρος, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 458, ἀρ. 108 (= MM, τόμ. Γ', σελ. 221)· βλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 357.

Ἡ Βενετία οὐδέποτε ἠρνήθη τὸ δικαίωμα κυριότητος τοῦ μετοχίου εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, παρὰ τὴν σκληρὰν πολιτικὴν αὐτῆς ἔναντι τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν ΙΕ' αἰῶνα<sup>1</sup>. Τὸ 1401 ἀκυροῦται δουκικὸν γράμμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκοινοποιεῖτο πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Κρήτης ὅτι ἡ κυριότης τοῦ Στύλου περιήρχετο εἰς τὸν ἐπίσκοπον Καλαμῶνος Antonio de Bellançinis, οὗτος χωρίου γνωρισθέντος ὅτι εἶναι τῆς νήσου Πάτμου διὰ τῆς ἡμετέρας αὐθεντίας<sup>2</sup>. Ἀργότερον, παρὰ τὴν πρὸς στιγμὴν παραχώρησιν κατὰ τὸ ἔτος 1461 τοῦ μετοχίου, γνωστοῦ πλέον διὰ τὰ εἰσοδήματά του, εἰς τοὺς δώδεκα φιλενωτικούς ἱερεῖς τῆς μεγαλονήσου, οἱ ὁποῖοι ἀντεμετώπιζον οἰκονομικὰ προβλήματα, ἡ Βενετικὴ Γερουσία σπεύδει, εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τοῦ ἔτους, νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἀπόφασίν της καὶ νὰ διευκρινήσῃ ὅτι κακῶς ἐθεωρήθη τὸ μετόχιον ἰδιοκτησία τοῦ Δημοσίου, ἐνῶ τοῦτο *ab annis ducentis citra fuit possessus et est monasterii Sancti Johannis Evangelista de Palmosa*<sup>3</sup>.

Μίαν δεκαετίαν περίπου βραδύτερον, ἐπὶ συνδίκων Domenico Bollani καὶ Hieronimo Marcello, τὸ μετόχιον τοῦ Στύλου τυγχάνει νέας προνομιακῆς μεταχειρίσεως, διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς διαφόρων κατ' ἔτος ὑποχρεώσεων πρὸς τὸν δούκαν τῆς Κρήτης. Συγχρόνως ἡ Μονὴ τοῦ ἐν Πάτμῳ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, κατόπιν ἀποφάσεως τῶν Βενετικῶν ἀρχῶν, ἀπηλλάσσεται τῆς καταβολῆς δεκάτης διὰ τὴν κυριότητα τοῦ ἐν Κρήτῃ μετοχίου αὐτῆς. Ἐπικύρωσις τοῦ ἀνωτέρω προνομίου ἐγένετο τὴν 8 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1486<sup>4</sup>.

Αἱ εἰδήσεις περὶ Στύλου κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας εἶναι σποραδικαί. Τὸ 1594 ὁ προνοητὴς τῆς Σούδας Marc'Antonio Contarini διατάσσει τὴν κατάσχεσιν τοῦ σίτου τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ μετόχιον τοῦ Στύλου, λόγῳ τῶν ἀναγκῶν τοῦ πολέμου<sup>5</sup>. Οἱ μοναχοὶ παραπονοῦνται διὰ τὴν βιαίαν ταύτην μεταχείρισιν καὶ ἐπιτυγχάνουν παρὰ τοῦ δόγγη Marino Grimani, τὸ 1596, τὴν ἀνανέωσιν παλαιοῦ προνομίου, δι' οὗ ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ

1. Περὶ τῆς θρησκευτικῆς πολιτικῆς τῆς Βενετίας ἐν Κρήτῃ βλ. Ν. Β. Τωμαδάκης, *Ἡ θρησκευτικὴ πολιτικὴ τῆς Βενετίας ἐν Κρήτῃ ἔναντι τῶν ὀρθοδόξων Κρητῶν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' ἕως τοῦ ΙΕ' αἰῶνος*, Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 20 (1969 - 1970), σελ. 21 - 38.

2. Τὸ ἔγγραφο σφίζεται ἐν Πάτμῳ ἐν ἐλληνικῇ μεταφράσει καὶ ἄνευ χρονολογίας (Σακκελίωρος, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 458, ἀρ. 108 = MM, τόμ. 5', σελ. 222, ἐνθα φέρεται λαθασμένως τὸ ὄνομα τοῦ δόγγη ἀντὶ Μιχαὴλ τοῦ Στέν Μιχαὴλ τοῦ Τζέβ). Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἐγγράφου τούτου ἀνεῦρον εἰς τὰ Κρητικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας βλ. κατωτέρω, σελ. 356 καὶ ἔκδοσιν, σελ. 369 - 370.

3. Βλ. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆ, *Τὸ κληροδόμημα τοῦ καρδινάλιου Βησσαρίωνος γιὰ τοὺς φιλενωτικούς τῆς βενετοκρατουμένης Κρήτης*, Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 73 - 76.

4. Noiret, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 553 - 554. — Βλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 357 - 358.

5. MM, τόμ. 5', σελ. 405.

πωλοῦν τὸν σῆτόν των ἄνευ ἐπεμβάσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Βενετίας <sup>1</sup>.

Τὸ μετόχιον τοῦ Στύλου ἀναφέρεται ἐπίσης εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς περιοχῆς Χανίων τοῦ ἔτους 1637 μὲ σημαντικὰ εἰσοδήματα <sup>2</sup>. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ Βενετο - Τουρκικοῦ πολέμου οἱ μοναχοί, ἐγκαταλείψαντες τὰς ἐργασίας καὶ τὰ ἄλλα των καθήκοντα, προσέφερον τὴν βοήθειάν των εἰς τοὺς Βενετούς <sup>3</sup>.

Τὰ ἀνέκδοτα ἔγγραφα τοῦ ἀρχιεπιφυλακείου τῆς Πάτμου, τοποθετούμενα εἰς τὸν πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς μεγαλονήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων αἰῶνα, περιέχουν πλείστας πληροφορίας περὶ τοῦ μετοχίου τούτου. Ἡ μελέτη αὐτῶν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἤδη ἐκδεδομένας πηγὰς <sup>4</sup>, τὰς κυριωτέρας τῶν ὁποίων παρεθέσαμεν ἄνωτέρω, θὰ συμβάλῃ ἐν πολλοῖς εἰς τὰς γνώσεις μας περὶ τῶν σχέσεων τῆς Βενετίας μετὰ τῆς μικρᾶς νήσου τοῦ Νοτιοανατολικοῦ Αἰγαίου.

β') **"Ἐγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμῳ Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου χορήγησιν προνομίων** παρὰ παπῶν (Πίου τοῦ Β', 1461 — Γρηγορίου τοῦ ΙΓ', 1573, 1575 — Παύλου τοῦ Ε', 1614 — Οὐρβανοῦ τοῦ Η', 1633 — Ἰννοκεντίου τοῦ ΙΑ', 1681), αὐτοκρατόρων (Φιλίππου τοῦ Γ' τῆς Ἰσπανίας, 1609, 1610 — Καρόλου τοῦ Σ' τῆς Γερμανίας, 1727), δουκῶν (Κοζίμου τοῦ Γ' τῆς Ἑτρούριαι, 1674 — Βίκτωρος Ἀμεδαίου τοῦ Β' τῆς Σαβαυδίας, 1682 — Pasqualis Ciconia τῆς Βενετίας, 1590) καὶ Μεγάλων Μαϊστόρων (Emericus d'Amboisie, 1507, 1508 — Fabritius de Carzetto, 1514 — Alofius de Wignacourt, 1606, 1610, 1613 — Raimundus de Perellos, 1701).

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οἱ μοναχοί τῆς τόσο μακρὰν τῆς Δύσεως κειμένης νήσου Πάτμου, ἀπολέσαντες μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τοὺς φυσικοὺς προστατάτας των, ἐστράφησαν πρὸς τοὺς Λατίνους ἡγεμόνας <sup>5</sup>, θέτοντες τὴν Ἱερὰν Μονὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν των ἐν ὄψει ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς Τουρκικῆς ἀπειλῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν συχναὶ κατὰ τὴν πολυτάραχον ἐκείνην περίοδον <sup>6</sup>.

1. MM, τόμ. Σ', σελ. 405 - 406.

2. Μαρίας Κ. Χαϊρέτη, *Ἡ ἀπογραφὴ τῶν ναῶν καὶ τῶν μονῶν τῆς περιοχῆς Χανίων τοῦ ἔτους 1637*, ΕΕΒΣ 36 (1968), σελ. 354, ἀρ. 121, σελ. 360, ἀρ. 197.

3. MM, τόμ. Σ', σελ. 419 - 420.

4. Γενικῶς περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Στύλου βλ. καὶ Κ. Δουνάκη, *Ἱστορία τοῦ Ἀποκορώνου*, Κρητικὴ Ἑστία 18 - 19 (1967 - 1968), τεύχη 171 - 180.

5. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς Πάτμου καὶ τῆς Ρώμης ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνας βλ. G. Hofmann, *Patmos und Rom*, Or. Chr. Per. 41 (1928), σελ. 45 - 107.

6. Περὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς καταστάσεως τοῦ Νοτιοανατολικοῦ Αἰγαίου μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ εἰδικώτερον τῆς νήσου Πάτμου βλ. Ζαχαριάδου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 184 - 230.

γ') "Εγγραφα άφορωόντα εις την ύπό τών Λατίνων ήγεμόνων παραχώρησιν προς τούς μοναχούς τής έν Πάτμω μονής άδειας εισόδου εις χώρας τής Δύσεως «δι' έλεημοσύνην». Τα έγγραφα ταύτα θά διαφωτίσουν τόν τόσον σημαντικόν διά τήν έποχήν τής Τουρκοκρατίας θεσμόν τής ζητείας περι τού όποίου ουδεμία μέχρι σήμερα συστηματική μελέτη έχει γραφῆ<sup>1</sup>.

Έκδοσις 43 Λατινικών έγγραφών του άρχείου τής Πάτμου έγένετο υπό τών Fr. Miklosich - Ios. Müller εις τήν σειράν *Acta et Diplomata graeca medii aevi sacra et profana*, τόμ. Γ', Βιέννη 1890, σελ. 387 - 428. Έξ αυτών ήδυνήθηγν νά ταυτίσω τά 38 (τά υπόλοιπα 5 ἡ έχουν άπολεσθῆ ἡ έχουν μεταγενεστέρως προστεθῆ εις τούς φακέλους τών διαφόρων μετοχίων τής μονής ἡ ένδεχομένως σώζονται εις τó προσωπικόν άρχεϊόν τών MM εις Βιέννην<sup>2</sup>). Άνέκδοτα άνευρον 30 έγγραφα. Τó παλαιότερον σωζόμενον Λατινικόν έγγραφον είναι του έτους 1296, τó δέ νεώτερον του έτους 1781.

Έκ τών σωζόμενων έν Πάτμω 68 Λατινικών έγγραφών 32 άφορούν εις τās σχέσεις τής μονής με τήν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν τής Βενετίας. Έξ αυτών τά 18 είναι άνέκδοτα, τά υπόλοιπα δέ 14 έχουν εκδοθῆ υπό τών MM (ύπ' άρ. 1, 2, 3, 5, 13, 18, 19, 20, 30, 33, 34, 35, 36, 40). Έκ τών τελευταίων δέν κατέστη δυνατόν νά άνευρεθῆ έν τῷ άρχαιοφυλακείῳ τής μονής τó ύπ' άρ. 35 έγγραφον. Ός έλέχθη άνωτέρω, τούτο ἡ έχει άπολεσθῆ ἡ άπόκειται εις τούς φακέλους τών μετοχίων τής μονής.

1. Βλ. Μαρίας Γ. Νυσταζοπούλου, *Τέσσαρα άγνωστα Ρωσικά έγγραφα, Σύμμεικτα, Κέντρον Βυζαντινών Έρευνών του Βασιλικού Ίδρύματος Έρευνών*, τόμ. Α', Άθήναι 1966, σελ. 249, σημ. 1. — Μαρίας Νυσταζοπούλου - Πελεκίδου, *Τά Ρουμανικά έγγραφα του Άρχείου τής έν Πάτμω Μονής, Σύμμεικτα, Κέντρον Βυζαντινών Έρευνών του Έθνικου Ίδρύματος Έρευνών*, τόμ. Β', Άθήναι 1970, σελ. 262 κέ.

2. Ουδεμίαν ένδειξιν περι ύπάρξεως άλληλογραφίας μεταξύ του Fr. Miklosich και του Σακκελίωνος ἡ του Φλωρίδου έχομεν (βλ. άναγραφήν τής σωζόμενης εις τά κατάλοιπα του Fr. Miklosich άλληλογραφίας έν S. Kryvenko και E. Kloss, *Register aller Briefe an Franz von Miklosich aus dem Miklosich - Nachlaß der Österreichischen Nationalbibliothek*, Wiener Slavistisches Jahrbuch 10 (1963), σελ. 163 - 194· πρβλ. Έρας Λ. Βρανούση, *Πατριακά Α' — Χρυσόβουλλον του αυτοκράτορος Νικηφόρου του Βοτανειάτου ύπέρ τής έν Στραβίλω μονής του Προδρόμου (1079)*, ΕΕΒΣ 33 (1964), σελ. 52, σημ. 4), πολλῶ δέ μάλλον μαρτυρίαν περι άποστολῆς πατριακῶν έγγραφών εις Βιέννην. Άντιθέτως γνωρίζομεν ότι ἤλθεν εις έπαφήν με τόν Σακκελίωνα ό εις εκ τών πρώτων εκδοτῶν τών Λατινικῶν έγγραφών τής Πάτμου, ό άββᾶς Duchesne (βλ. *Mémoire sur une mission au Mont Athos par Duchesne et Bayot* (Bibliothèque des Écoles Françaises d'Athènes et de Rome, Παρίσιοι 1876, σελ. 5). Όμως εις περίπτωσιν κατά τήν όποίαν δέν εύρεθούν εις τούς φακέλους τών μετοχίων τής μονής τά φερόμενα ως άπολεσθέντα έγγραφα, μία έρευνα εις τά κατάλοιπα του άρχείου τών MM εις Βιέννην νομίζομεν ότι είναι άπαραίτητος.

## ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ

Κατά τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Βενετία παραμονῆς μου, ὡς φιλοξενουμένης τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν, ἀνεδίφησα τὰ Βενετικά Ἀρχεῖα μὲ σκοπὸν τὴν περὶ τὰ Πατμιακὰ ἔγγραφα ἀρχειακὴν ἔρευναν<sup>1</sup>.

Τὰ desiderata πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπέβλεψε τὸ πρῶτον τοῦτο ἀνιχνευτικὸν στάδιον τῆς ἐρεύνης ἦσαν τὰ ἑξῆς :

α') Ἐὰν σφύζεται εἰς τὰ Βενετικά Ἀρχεῖα ἄγνωστον ἀρχειακὸν ὕλικόν, ἀναφερόμενον ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ μονὴν Στύλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰς σχέσεις τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μὲ τὴν Βενετιάν· β') ἐὰν σφύζονται εἰς τὰ Βενετικά Ἀρχεῖα ἐπιστολαὶ ἡγουμένων τῆς μονῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Γαληνοτάτης· γ') ἀνεύρεσις ἀντιγράφων ἢ πρωτοτύπων τῶν ὑπὸ τῶν ΜΜ ἐκδεδομένων καὶ μὴ σωζομένων ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς Πάτμου ἐγγράφων· δ') ἀνεύρεσις τῶν πρωτοτύπων ἐκ τῶν σωζομένων εἰς τὴν μονὴν ἀντιγράφων· ε') ταύτισις ὠρισμένων ἐγγράφων τοῦ ἀρχαιοφυλακείου τῆς μονῆς Πάτμου πρὸς ἔγγραφα καταχωρισθέντα εἰς τὰ ἐπίσημα βιβλία τῆς Βενετικῆς Καγκελλαρίας.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης ὑπῆρξαν θετικὰ καὶ πρὸς τὰς πέντε ταύτας κατευθύνσεις :

α') **Ἄγνωστον ἀρχειακὸν ὕλικόν** : Τὴν ἔρευναν ἐδυσχέρανε κατὰ πολὺ τὸ εὐρὺ χρονικὸν πλαίσιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου τοποθετοῦνται τὰ Βενετικά ἔγγραφα τῆς Πάτμου, καλύπτοντα τὴν μακρὰν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Κρήτη ἐτέλει ὑπὸ τοὺς Βενετούς. Ἡτύχησα ἐν τούτοις νὰ ἀνέυρω εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας 20 ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1403 - 1595, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ μονὴν Στύλου καὶ εἰς διάφορα ἀπολυθέντα κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῆς Γαληνοτάτης προνόμια ὑπὲρ τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς<sup>2</sup>.

Ἐνταῦθα ἀναφέρω ὅτι ἀναδιφήσεις ἐγένοντο καὶ εἰς τὸ παλαιὸν ἀρχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνέυρω ἐν ἔγγραφον, μεταγενεστέρας ὁμῶς ἐποχῆς (1780) καὶ μεμονωμένου ἐνδιαφέροντος<sup>3</sup>.

1. Εὐχαριστῶ ἐντεῦθεν τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας κ. Μ. Ι. Μανούσακας καὶ τὸν Διευθυντὴν τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων κ. Luigi Lanfranchi, οἱ ὅποιοι παντοιοτρόπως διηκόλουνον τὴν ἔρευνάν μου κατὰ τὴν ἐν Βενετία παραμονήν μου.

2. Ἐκ τοῦ ἀρχειακοῦ ὕλικου, τὸ ὁποῖον ἠρέυνησα, παραθέτω κατωτέρω τὰς κυριωτέρας σειράς : A.S.V., *Senato Misti*, *Senato Mar (1440 - 1700)*, *Sala Diplomatica Regina Margherita*, *Archivio del Duca di Candia*, *Maggior Consiglio*, *Memoriali Antichi (1319 - 1669)*, *Ducali e Lettere Ricevute (1402 - 1436)*. — Τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ προκαταρκτικῇ ταύτῃ ἐργασίᾳ ἀναφερόμενα, προτίθεμαι νὰ ἐκδώσω εἰς ἰδιαιτέραν μελέτην.

3. Ἑλληνικὸν Ἰνστιτούτον Βενετίας — *Pagamento Legati*, B. 55, Fasc. 773: 'O



β') **Ἐπιστολαὶ ἡγουμένων** : Ἀνεῦρον ἐπιστολὴν εἰς τὴν λατινικὴν μὲ αὐτόγραφον ὑπογραφὴν τοῦ ἡγουμένου Ἰωάννου, τοῦ ἔτους 1595. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς συγχαίρει τὸν δόγην Marino Grimani ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του<sup>1</sup>. Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ ἡγουμένου προεκάλεσε προφανῶς τὴν ἀπόλυσιν, ἐν ἔτος ἀργότερον (1596), τοῦ δουκικοῦ γράμματος, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον παραχωρεῖται εἰς τοὺς μοναχοὺς τῶν μετοχιῶν τῆς μονῆς τὸ προνόμιον τῆς ἐλευθέρας πωλήσεως τοῦ σίτου<sup>2</sup>.

γ') **Ἀνεύρεσις ἀπολεσθέντων ἐγγράφων** : Αἱ ἐν Βενετία ἔρευναι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεύρεσιν ἐνὸς φερομένου ὡς ἀπολεσθέντος ἐγγράφου. Τοῦτο εἶναι δουκικὸν γράμμα, ἀναφερόμενον εἰς τὸ μετόχιον τοῦ Στύλου, σφύζεται δὲ ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς μονῆς μόνον ἐν ἐλληνικῇ περιληπτικῇ μεταφράσει. Τὸ ἐν λόγῳ ἐγγράφον παρουσίαζε προβλήματα ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι τὸ ὄνομα τοῦ ἀπολύσαντος τὸ γράμμα δόγη παρεδίδοτο λανθασμένως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι οὐδεμίαν ἔφερε χρονολογίαν<sup>3</sup>. Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ πρωτοτύπου εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας ἔλυσε ὀριστικῶς χρονολογικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα<sup>4</sup>.

δ') **Ἀνεύρεσις τῶν πρωτοτύπων ἐκ τῶν σωζομένων εἰς τὴν μονὴν ἀντιγράφων** : Τὰ ἀντίγραφα ὀρισμένων Βενετικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχαιοφυλακείου τῆς Πάτμου προέρχονται ἐκ τῶν ἐπισήμων βιβλίων τῆς Καγκελλαρίας τῶν Χανίων. Ὡς γνωστόν, τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου ὑπερασπιστοῦ τῆς μεγαλονήσου, ἀρχιστρατήγου Φραγκίσκου Morosini, εἰς Βενετίαν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων<sup>5</sup>. Τοῦ πολυτιμοτάτου τούτου ἀρχείου, ἀποκειμένου σήμερον εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ἐλλείπει τὸ τμήμα τὸ ἀναφερόμενον εἰς

---

καθηγούμενος τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς Γρηγόριος Ζητεῖ δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τοὺς ἐν Βενετία ἐπιτρόπους τοῦ ἀποθανόντος Σπιρίδωνος Ρίζου, ὁ ὁποῖος «ἐδίδριμεν εἰς τὴν διαθήκην του νὰ τοῦ γίνωνται ἀκαταπαύστως ἐν ταύτῃ τῇ Ἱερᾷ μονῇ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου δύω λειτουργίαι τὸν χρόνον», ὅπως σταλῆ εἰς Πάτμον «τὸ ἔλεος ὁποῦ δι' αὐτὰς ἄφισεν ὁ μακαρίτης ρηθεὶς Σπείρος Ρίζος».

1. Βλ. ἔκδοσιν κατωτέρω, σελ. 372 - 374.

2. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 352 - 353.

3. Βλ. ἀνωτέρω, σελ. 352 καὶ σημ. 2.

4. Τοῦ ἐγγράφου τούτου (ἔκδοσιν τοῦ ὁποῦ βλ. κατωτέρω, σελ. 369 - 370) σφύζεται ἡ rubrica εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν σειρὰν Duca di Candia, B. 50, φ. 21 : *Lettera Ducal per la qual vengono revocate le precedente lettere Ducal scritte a questo Regimento di dar il possesso del Monasterio et intrade de San Zuan de Stillo al episcopo Calamonense concesoli da Pontefice — datte 23 julij et recepte 1403/29/Marzo*.

5. Περὶ τοῦ σημαντικωτάτου Ἀρχείου τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης (Archivio del Duca di Candia) βλ. Μ. Ι. Μανούσκα, *Προγραμματισμὸς γιὰ τὴ συστηματικὴ ἔκδοσιν τοῦ Ἀρχείου τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης : Ὁ πρῶτος τόμος τῶν «Missive e Resposione» (1417 - 1467)*, Πεπραγμένα τοῦ Β' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, τόμ. Γ', Ἀθῆνα 1968, σελ. 1 κέ., ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

τὸ διαμέρισμα τῶν Χανίων<sup>1</sup>. Τὰ ἐπίσημα βιβλία τῆς Καγκελλαρίας, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ νοταριακὸν ἀρχεῖον τῶν Χανίων δὲν διεσώθησαν. Κατόπιν τῆς διαπιστώσεως ταύτης, τὰ σωζόμενα ἐν Πάτμῳ ἀντίγραφα ἀφ' ἐνὸς ἐπέχουν θέσιν πρωτοτύπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἶναι πολυτιμότερα, διότι ὀλίγιστα ἔγγραφα τῆς Καγκελλαρίας τῶν Χανίων ἔχομεν.

Ἐν τῇ προσπάθειᾳ ἀνευρέσεως τῶν πρωτοτύπων ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς μονῆς ἀντιγράφων ἐπεσήμανα εἰς τὴν σειρὰν Senato Misti τὴν rubrica ἐνὸς τῶν ἐγγράφων τούτων, τοῦ ἔτους 1307<sup>2</sup>, ἀναφερομένου εἰς τὴν λόγῳ τῶν Τουρκικῶν ἐπιδρομῶν ἐγκατάλειψιν τῆς Πάτμου καὶ καταφυγὴν εἰς Κρήτην καλογήρων καὶ παροίκων<sup>3</sup>.

ε') **Ταύτισις ἐγγράφων** : Ἡδυνήθην νὰ ἀνέυρω καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ταυτίσω :

α') Τὸ ἐν Πάτμῳ ἀνέκδοτον ἔγγραφο τοῦ ἔτους 1577 πρὸς ἔγγραφο τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας<sup>4</sup>. Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ προνόμιον τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς δεκάτης, χορηγηθὲν εἰς τὴν μονὴν τῆς Πάτμου ἐπὶ συνδίκων Domenico Bollani καὶ Hieronimo Marcello. Τὸ προνόμιον τοῦτο, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συνδίκων ἦσαν γνωστὰ ἐμμέσως ἐκ τοῦ ἐπικυρωτικοῦ ἐγγράφου τοῦ ἔτους 1486<sup>5</sup>. Τὸ σωζόμενον ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς

1. Ὡς γνωστόν, ἡ μὲν πόλις τῶν Χανίων κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1645, ἡ δὲ τοῦ Χάνδακος μόνον τὸ 1669 κατόπιν μακρᾶς πολιορκίας. Ἐπομένως ὁ Φραγκίσκος Morosini, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ δικαίωμα, συμφώνως πρὸς ἄρον τῆς συνθήκης τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1669, νὰ μεταφέρῃ εἰς Βενετιανὴν πᾶν ὅ,τι ἤθελεν ἐκ τῆς ἀλωθείσης Κρητικῆς πρωτευούσης, δὲν ἤτο δυνατόν νὰ εἶχεν εἰς τὴν κατοχὴν του τὰ ἀρχεῖα τῶν Χανίων, εἰ μὴ μόνον ὅσα ἔγγραφα εἶχον τυχὸν μεταφερθῆ εἰς Χάνδακα πρὸ τῆς ἀλώσεώς του ὑπὸ τῶν Τούρκων.

2. R. Cessi - P. Sambin, *Deliberazioni del consiglio dei Rogati (Senato), serie «Mixtorum»*, τόμ. Α', Βενετία (Deputazione di storia Patria per le Venetie) 1960, σελ. 123, ἀρ. 242. Τὸ ἔγγραφο εἶναι σήμερον γνωστόν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν MM καὶ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ μεταφράσεως (βλ. ἄνωτέρω, σελ. 351 καὶ σημ. 4). Ἐν τούτοις οἱ ἐκδόται ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὸ ἀντίγραφο, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ἑλλιπὲς καὶ ἄνευ χρονολογίας. Ὁ ἀντιγραφεὺς παραλείπει φράσεις ὀλοκλήρους, ἔνεκα τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας ἀντεμετώπισεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πρωτοτύπου. Τοῦτο διευκρινίζει διὰ τῆς παραθέσεως ἐν τῇ ῥα τῆς σημειώσεως «*non si poteva legger»*. Τὸ πρωτότυπον ἦλθεν εἰς φῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νέας ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς μονῆς διερευνησεως τῶν Λατινικῶν ἐγγράφων. Ἡ προσεχὴς διπλωματικὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοσις θὰ συμπληρώσῃ τὰ κενά, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει τὸ ἀντίγραφο.

3. Περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου βλ. Borsari, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 123 καὶ σημ. 67. — Ἐρ ας Λ. Βρανούση, *Τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα τοῦ ὁσίου Χριστοδοῦλου, ἰδρυτοῦ τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς — Φιλολογικὴ παράδοσις καὶ ἱστορικαὶ μαρτυραίαι*, Ἀθήναι 1966, σελ. 180. — Ζαχαριάδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194.

4. Βλ. κατωτέρω, σελ. 370.

5. Βλ. ἄνωτέρω, σελ. 352 καὶ ἐκδοσιν κατωτέρω, σελ. 370 κέ.

μονῆς Πάτμου ἔγγραφοι εἶναι τόσοι ἐφθαρμένοι, ὥστε θὰ καθίστατο ἀδύνατος ἡ μελέτη αὐτοῦ ἄνευ τῆς ὡς ἄνω ταυτίσεως <sup>1</sup>.

β') Τὸ ὑπὸ τῶν MM ἐκδεδομένον ὑπ' ἀρ. 13 ἔγγραφοι, τοῦ ὁποῖου ὅμως ἡ χρονολογία συνεπληρώθη λαθασμένως ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν, ἐπειδὴ προφανῶς οὗτοι ἔλαβον ὑπ' ὄψιν ἀντίγραφοι (ἐφθαρμένους;) καὶ ὄχι τὸ σφζόμενον ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς μονῆς πρωτότυπον <sup>2</sup>. Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τοῦ ἐγγράφου, ὡς ἀναγινώσκεται εἰς τὸ ἔγγραφοι τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας, εἶναι 28 Μαΐου 1572, ἐνῶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν MM ἐκδοσιν συμπληροῦται λαθασμένως πλησίον τῆς ἡμερομηνίας τὸ ἔτος 1522. Ἦδη μία πρόχειρος ἔρευνα εἰς τὰ ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἀναγραφόμενα πρόσωπα (π.χ. ὁ Marino Grimani ἀνέλαβε δούκασι τῆς Κρήτης τὸν Μάιον τοῦ ἔτους 1571) ὀδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὴν χρονολόγησιν τοῦ ἐγγράφου <sup>3</sup>. Ἐπομένως παραμένει ἀπορίας ἄξιον πῶς καὶ ποῦ βασιζόμενοι οἱ MM συνεπλήρωσαν λαθασμένως τὴν χρονολογίαν.

1. Πρβλ. φωτ. ἀρ. 30.

2. Οἱ MM (τόμ. Γ', σελ. 401) σημειώνουν ὅτι τὸ ἔγγραφοι εἶναι πρωτότυπον καὶ ὅτι φέρει ἐπὶ τοῦ νέου ἐπιχώρων ὑπὸ τὴν χρονολογίαν 6 Ἰουνίου 1572. Τὸ σφζόμενον ὅμως ἐν Πάτμῳ ἔγγραφοι ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν παρουσιάζει προβλήματα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἔτους 1572 (τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται καθαρῶς ἐπὶ τοῦ recto), ἀφ' ἑτέρου δὲ φέρει χρονολογίαν ἐπιχωρήσεως 21 Ἰουνίου 1572. Οἱ MM ἐβασίσθησαν εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ O. R a y e t, *Documents extraits des Archives du monastère d'Hagios Theologos à Patmos*, *Revue d'Archéologie* 25 (1873), ὁ ὁποῖος ἀναφέρει (σελ. ἀνατ. 12) ὅτι ὑπάρχει καὶ ἀντίγραφοι μὲ ὠρισμένας ὀρθογραφικὰς παραλλαγὰς. Ἐπομένως τὸ ἀντίγραφοι, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνευρέθη εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον τῆς μονῆς, πρέπει νὰ εἶχον ὑπ' ὄψιν οἱ MM. Τοῦτο, ἐὰν ἦτο ἐφθαρμένον, ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσφαλμένην χρονολόγησιν τοῦ ἐγγράφου.

3. Βλ. I. K. X α σ ι ὠ τ η, *Οἱ Ἕλληνες στὶς παραμονὲς τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου*, *Θεσσαλονίκη* 1970, σελ. 176, σημ. 1. Ὁ coadiutor cancellarie ducalis Crète, ὁ ὁποῖος ὑπογράφει τὸ ἔγγραφοι, εἶναι ὁ Hemmanuel Cassimati.

## Ε Γ Γ Ρ Α Φ Α

Κατωτέρω εκδίδονται ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐν Βενετία ἐγγράφων: α') τὸ γράμμα τοῦ δόγη Michael Steno τοῦ ἔτους 1401, β') ἢ κατὰ τὸ ἔτος 1577 καταγραφή τῶν προνομίων τῶν ἐτῶν 1483 καὶ 1486 (ἀπαλλαγή ἐκ τῆς δεκάτης) καὶ γ') ἢ ἐπιστολή τοῦ ἡγουμένου τῆς Πάτμου Ἰωάννου τοῦ ἔτους 1595.

Ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως τῆς ἐκδόσεως τούτων προταχθῆ ἢ ἐκδοσις καταστίχου τοῦ ἀρχιεποφυλακείου τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς, τοῦ ἔτους 1506. Ἐν τῷ καταστίχῳ τούτῳ ἀφ' ἑνὸς μὲν περιγράφονται τὰ σύνορα τοῦ ἐν Κρήτῃ μετοχίου τοῦ Στύλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα καὶ «αἱ μοῖραι» τῶν «ἐντριταρέων» τῆς μονῆς. Τὸ περιεχόμενον τοῦ καταστίχου παρουσιάζει ἱκανὸν ἐνδιαφέρον, διότι περιέχει πλεῖστα ὅσα τοπωνύμια, ὡς καὶ ὀνόματα προσώπων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὀνόματα ἱστορικῶν οἰκογενειῶν τῆς νήσου. Πολύτιμα ἐπίσης διὰ τὴν ἔρευναν εἶναι τὰ οἰκονομικῆς φύσεως στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παρέχονται ἐν ἀφθονίᾳ εἰς τὸ κατάστιχον.

Τὸ κείμενον τοῦ καταστίχου συνετάχθη ἑλληνιστὶ τὸ 1506, κατὰ μεταγλώττισιν λατινικοῦ ἐγγράφου. Ἡ ἀναγραφή τῶν συνόρων τοῦ Στύλου ἐγένετο τὸ 1321, ὡς φαίνεται ἐκ λατινικοῦ ἀντιγράφου τοῦ τέλους τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, σφζομένου ἐν τῷ ἀρχιεποφυλακείῳ τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς. Τὸ πρωτότυπον εἶχε καταχωρισθῆ εἰς τὰ ἐπίσημα βιβλία τῆς Καγκελλαρίας τῶν Χανίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐλήφθη τὸ λατινικὸν ἀντίγραφον. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐν συνεχείᾳ ἐχρησίμευσε διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἑλληνικοῦ. Παρέχομεν κατωτέρω καὶ τὰ δύο κείμενα, σημειοῦντες ὅτι τὸ λατινικὸν εἶναι τὸ πληρέστερον, διότι ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκ παραδρομῆς παραλείπει ὠρισμένας φράσεις. Ἡ ἀναγραφή ἀκολούθως τῶν ἐντριταρέων καὶ τῶν μοιρῶν τῆς μονῆς σφίζεται μόνον εἰς τὸ ἑλληνικὸν κατάστιχον.

Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον παρουσιάζει πολλὰς ἰδιομορφίας. Ἀπὸ πλευρᾶς γλώσσης βρῖθουν αἱ ἀνορθογραφίαι, τὰ δὲ ἰδιωματικὰ στοιχεῖα τῆς κρητικῆς διαλέκτου (ὅπως π.χ. εἶναι, δένδρη κ.ἄ.) εἶναι πολλὰ. Συγχρόνως διακρίνεται ἐμφανῆς ἢ τάσις τοῦ γραφέως πρὸς λογιωτατισμὸν (π.χ. τὸ τελικὸν ν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων: πατέραν, μητέρα κ.ἄ.). Χαρακτηριστικὸν ἐνταῦθα εἶναι ὅτι ὠρισμένα ἐκφράσεις, ὅπως π.χ. ρυάκι - ρυάκι, θάλασσαν - θάλασσαν, ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὸ λατινικὸν κείμενον (*riachi riachi, marinam marinam*). Ἀπὸ πλευρᾶς τοπωνυμίων, αἱ παρουσιαζόμεναι δυσκολίαι εἶναι πολλαί, διότι, δεδομένου ὅτι τὰ σύνορα τοῦ Στύλου εἶναι τοπικῶς περιωρισμένα (κυρίως πέριξ τοῦ ποταμοῦ Κοιλιάρη)<sup>1</sup> ἢ δὲ περιγραφῆ

1. Κατὰ τὸν Μ. Δέφνερ, Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Κρήτην, Ἀθῆναι [1928], σελ. 14, ὁ ποταμὸς «δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν κοιλιὰ, ἀλλὰ λέγεται Κυλιάρης, διότι ὀρητικῶς καταβαίνει ἀπὸ τὸν Στύλον καὶ κυλαίει πέτρες τὸν κατήφορον».

των λεπτομερής, δὲν εἶναι πάντοτε βέβαιον ἐὰν τὰ ἀναφερόμενα ὀνόματα εἶναι ὄντως τοπωνύμια ἢ ἀπλῶς τοπογραφικαὶ ἐνδείξεις (π.χ. γιστήρινα = στέρνα, λαγγάδι, σφάκα = πικροδάφνη κ.ἄ.).

Τὰ ἀνωτέρω ἔγγραφα ἐκδίδομεν διπλωματικῶς, ἀποκαταστήσαντες μόνον τὴν στίξιν, ὡς καὶ τὰ ἀρχικὰ κεφαλαῖα γράμματα τῶν κυρίων ὀνομάτων, τὰ ὅποια ἐρρυθμίσαμεν ὁμοιομόρφως. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ καταστίχου ἐσεβάσθημεν μὲν τὰς ὀρθογραφικὰς τοῦ ἰδιομορφίας, ἀλλὰ δὲν ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν κριτικὸν ὑπόμνημα πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, διότι σπανίως γεννοῦν κριτικὰ ζητήματα. Τὰς ἰδιωματικὰς λέξεις, τὰ τοπωνύμια καὶ τὰ ὀνόματα προσώπων παρέχομεν εἰς ἰδιαιτέρως συνταχθέντα πίνακα.

1. ΤΟ ΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ  
ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΤΟΥ ΣΤΥΛΟΥ

1 Μαρτίου 1321

Περιγραφή τῶν συνόρων τοῦ Στύλου καὶ κατάλογος τῶν παροίκων αὐτοῦ.

Ἀντίγραφον (Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου, φάκ. 2). Πρβλ. φωτ. ἀρ. 27.

Χάρτης (δίφυλλον) 0,300 × 0,202. Μελάνη καστανόχρους. — Διατήρησις καλὴ (σχισμαὶ κατὰ τὰς διπλώσεις). Διπλώσεις τρεῖς κάθετοι καὶ μία ὀριζόντιος. Σημειώματα ἐπὶ φ. 2<sup>ο</sup> : α') Τὰ κονφίνια τοῦ τόπου τοῦ μοναστηρίου, β') διὰ μεταγενεστέρας χειρός : n<sup>ο</sup> 20.

*Copia tratta dallo libro original tenuto nell'offitio della massaria di questa Cancellaria Maggior della Canea a karte 189.*

*Die primo martij 1321*

*Hec sunt feuda militum et feudatorum de turma Psicro.*

5 *Hoc est territorium Sancti Joannis de Stillo per ista confinia.*

*Incipit a mare à bucha fluminis de Chiliari et ascendit per flume, versus austrium usque ad dhichaloperama ad platanum qui habet crucem qui habet magnam flacam et exit de flumine et venit per lo livadhi et fecit ad lisothorum et inde vadit recte ad unum monticellum parvum, quod*  
10 *est apud viam per quam itur ad Castellum, ubi est lisothorum et inde vadit recte per medium vallis riachi riachi usque ad Magnam Ligeam, ubi est lisothorum et vadit per medium vallis recte per medium riachi et vadit riachi riachi usque in capitte riachi, ubi est unum aliud lisothorum et inde vadit recto tramitte per medium vallis et fecit ad Roverem,*  
15 *qui habet lisothorum et inde vadit recto tramitte per medium vallis*  
φ. 1<sup>ο</sup> *et fecit ad anattolico Spilari | et inde ascendit ad Sclavochorio et inde vadit ad Cleptoperama et intrat in farango et ascendit ad farangum usque ad Chaminachia et inde vadit ad Chavalaream Petram et vadit per medium Tavatheia Selli et inde voluit versus ponentem et vadit recto tra-*  
20 *mitte usque ad mittatochathisma de Fimia, quod est confini de Fimia, quod est confini heredum misser Joannis Navagiarij et inde voluit versus boream per illa confini et fecit ad Chiromilli et inde descendit ad Scal-*  
*lam de Campis et inde descendit ad domum de Drogarato et transit ultra farangum et fecit ad Chorafachia et inde vadit ad Cisternam et inde vo-*  
25 *luit per Campum de Piracijs salvaticis et fecit ad Piracium salvaticum Inforcatum, quod habet crucem et inde vadit ad aliud Piracium salvaticum Plectum, quod habet crucem et ascendit recte ad Petrochefalachi delo faranguli de Capnica de supra Grottam de Capnica et ascendit recte*

ad lisothorum, quod est in latere deli Choraffi et inde vadit ad aliud  
 30 lisothorum, quod habet agrulidhi et transit recte et ascendit ad Petroche-  
 falachi de Malaxa, quod est plus altum et descendit recte et fecit ad  
 columpnam, quod est in via imperial et fecit recte in mari et inde voluit  
 φ. 2 marinam versus levantem usque ad bucha fluminis | del Chiliari ad pri-  
 mum confine.

35 *Isti sunt villani predictae terre sancti Joannis*  
*Georgius Zangari, Joannes Omadilos et Vassili eius filius, Vassili*  
*Omadilos frater soprascritti Joannis Omadillos, Costa Manganari, Nicola*  
*Mullida, Costa Theoctistos frater Manuele Theoctistos defuncti et Varda*  
*frater eorum, Nicola Chirfivoti, Nicola Sambathij et Theodorus Sabathi*  
 40 *frater eius, Joannes Xervo, Anastassius Moraijti, Georgius Vugdano,*  
*Georgius Stratigopulo, Nicolas Cano, Theodorus filius quondam papa*  
*Nichitopulo.*

*Georgius filius Leonis Vardava, quod dedit Joannis Navaiario Mona-*  
*sterio Stilli per animam misser Constantini Scordilli.*

45 *Michiel Claduri nodaro della Cancellaria*

16 ante *Spilari* scriptum erat *lisso*, quod postea cancellatum fuit

## 2. ΚΑΤΑΣΤΙΧΟΝ

1506

Ἐν τῷ καταστίχῳ περιέχονται : α') τὰ σύνορα τοῦ ἐν Κρήτῃ μετοχίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Στύλου, β') αἱ μοῖραι τοῦ μοναστηρίου καὶ γ') τὰ σῶχωρα τῶν γονικῶν.

Κατάστιχον (Ἀρχεῖον Ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου, φάκ. καταστίχων). Πρβλ. φωτ. ἀρ. 28 - 29.

Κατάστιχον χαρτῶν ἐσταχωμένον 0,320 × 0,110. Μελάνη φαιόχρους. — Διατήρησις ἀρίστη. Σ η μ ε ι ὠ μ α τ α ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου : α') τῆς κρείτης σύνορα | τοῦ μετοχίου, β') 1506.

,a φ 5'

Τὸ παρὸν καδέρον ἐγγέρονι διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου ἐμοὶ Ματθαίου μοναχοῦ τοῦ ἐκ Κρήτης ὁμοῦ μετὰ τὸν τιμιωτάτων καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν κῆρ Μάξιμον μοναχὸν τὸν ἐκ Χείου, ἀνεπιὸν τοῦ μακαρίτου προηγουμένου κῆροῦ Θεοδούλου καὶ καθολικῶν ἐνέντριταρέων Στύλου πρὸς καθαρσύνην καὶ σα-  
 5 φεστάτην ὁδὸν τοῦ τόπου τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Ἐθαγγελιστοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ, δι' οὗ καὶ πρῶτον ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸ κατὰ Στίλον τοῦ ρηθὲν τόπου, σῆκομένον ἀπὸ τὰ ρινάρα τῆς καντζηλαρίας τῶν Χανίων

ἀπὸ χαρτίον ρηθ', ἤγουν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἑννέα, μετὰγλωττημένον ἀπὸ λατινικὸν εἰς ρωμαϊκόν.

- 10 Ἀρχὴ εἰς τὰ σύνορα τοῦ ρηθὲν τόπου· πρῶτον τοῦ τόπου ἢ ἀρχή·  
ἀρχήζει ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἀπὸ τὸ στόμαν τοῦ ποταμοῦ του Κιλιάρη  
καὶ ἀναβένει μὲ τὸν ποταμὸν πρὸς τὸν νότον ἕως τὸ διχαλοπέραμαν εἰς τὸν  
πλάτανον ποῦ ἔχει σταυρὸν, ὁποῖος ἔχει μεγάλην σφάκαν καὶ εὐγένει ἀπὸ τὸν  
ποταμὸν καὶ ἔρχεται τὸ λιβάδιν καὶ κρούει εἰς τὸν λισόθουρον καὶ ἀπ' ἐκεῖ  
15 ὑπαγένει ἴσια εἰς ἕναν βουνόπουλον μικρὸν, ὅπερ ἔνομαι σιμὰ εἰς τὴν στράταν  
ὁποῦ ὑπαγένουσιν εἰς τὸ Καστέλι, ὁποῦ ἔναι λισόθουρος καὶ ἀποδεκεῖ ὑπαγένει  
ἴσεια εἰς τὸ μέσον τοῦ λαγγαδίου ριάκη ριάκη ἕως τὴν Μεγάλην Λυγέαν, ὅπου  
ἔναι λιθόσουρος καὶ ὑπαγένει μέσον τοῦ λαγγαδίου ἴσια μέσον τοῦ ριακίου  
καὶ ὑπαγένει ριάκη ριάκη ἕως τὴν ἄκραν του ριακαίου, ὅπου ἔναι ἄλλος λισό-  
20 θουρος καὶ ἀποδεκεῖ ὑπαγένει ἴσια μέσον τοῦ λαγγαδίου καὶ κρούη εἰς τὸν  
Δρίν, ὁποῦ ἔχη λισόθουρον· ἀποκεῖ ὑπαγένει ἴσια καὶ κρούη μέσον τοῦ λαγγα-  
δίου εἰς τὸ ἀνατολικὸν Σπυλιάρη καὶ ἀποκεῖ ἀνεβένει εἰς τὸ Κλεπτιωπέραμα  
καὶ ὑπαγένει εἰς τὸ φαράγγει ἕως τὰ Καμινάκια καὶ ἀποδεκεῖ εἰς τὴν Βαλα-  
ρέαν Πέτραν καὶ ὑπάγει μέσον τὴν Βαθειαν Σέλι καὶ ἀποδεκεῖ γυρῖζη πρὸς τὴν  
25 δύσιν καὶ ὑπάγει ἴσια ἕως τὸ μυτοκάθισμα τῆς Φυμαίας, ὅπου ἔναι σύνορον  
τῆς Φυμαίας, ὅπου ἔναι σύνορον τῶν παίδων τοῦ κυρίου Ἰωάννου Ναβαγιάρ-  
ρον καὶ ἀποκεῖ γυρῖζη πρὸς τὸν βορέαν μετὰ κείνα τὰ σύνορα καὶ κρούει εἰς  
φ. 1<sup>ν</sup> τὸ Χιρομύλιν καὶ ἀποδεκεῖ κατεβαίνει εἰς τὴν Σκάλαν τῶν Κάμπων καὶ ἀπο-  
δεκεῖ κατεβαίνει εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Δρουγρᾶτου καὶ πέρνει ὀμπρὸς τὸ φα-  
30 ράγγει καὶ κρούει εἰς τὰ Χοραφάκια καὶ ἀποδεκεῖ παγένει εἰς τὴν Γυστήραν  
καὶ ἀποκεῖ γυρῖζη εἰς τὸν Κάμπων τῶν Ἀχλαπηδέων καὶ κρούει εἰς τὴν  
Ἀχλαπιδέαν τὴν Κρεμαστήν, ὅπου ἔχη σταυρὸν καὶ ἀποδεκεῖ ὑπαγένει εἰς τὴν  
ἄλιν Ἀχλαπιδέαν τὴν Πλεκτήν, ὁποῦ ἔχει σταυρὸν καὶ ἀνεβαίνει ἴσια εἰς τὸ  
λισόθουρον, ὁποῦ ἔναι εἰς τὸ πλάγι τῶν Χωραφιῶν καὶ ἀποδεκεῖ παγένει εἰς  
35 τὸν ἄλλον λισόθουρον, ὁποῦ ἔχει ἀγρουλιδῖν καὶ περνᾷ ἴσια εἰς τὸ Πετροκε-  
φαλάκην τῆς Μαλάξας, ὅπου ἔνε ὑψηλότερον καὶ κατεβαίνει ἴσια καὶ κρούη  
εἰς τὴν κολώναν, ὁποῦ ἔναι εἰς τὴν στράταν τὴν βασιλικὴν καὶ κρούη εἰς τὴν  
κολώναν ἴσια εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀποδεκεῖ γυρῖζη θάλασσαν θάλασσαν πρὸς  
τὴν ἀνατολὴν ἕως τὸ στόμα τοῦ Κυλιάρη εἰς τὸ πρῶτον σύνορον.
- 40 Ὅν ἐγεγόνει εἰς τὸ ἔτος ,αφς'. Τέλος ὧδε τοῦ καταστοίχου.

† Ἀπόδειξις καὶ καθαρὸσύνῃ εἰς ταῖς μοῖρες τοῦ τόπου τοῦ μοναστηρίου  
τῆς Πάτμου :

Ἀρχὴ εἰς τὸν τόπον τῆς Λυγόμενας :

α<sup>ον</sup>) † Ἐτοῦτες ἦνεν οἱ μείρες καὶ ὁ τόπος ὅλος τῆς Λυγόμενας, ὁποῖος  
45 ἀνεβαίνει ὁμοῦ μουζούρια διακόσια ἑνενήκοντα, ἤγουν μουζούρια σ'χ'.

β<sup>ον</sup>) † Τῶν Ποδομουρίων μουζούρια ἑκατὸν τεσσαράκοντα, ἤγουν ρμ'.



γον) † Τῆς ἁγίας Μαρίνας ἀνεβαίνει ὄλος ὁμοῦ μουζούρια ρπ', ἤγουν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ μετὰ χωράφια τῆς Γρέας τὸ Λιμηονάριν μουζούρια ιη', ἤγουν δέκα ὀκτώ. Τὸ Λιμηονάριν, τὸ Πλατάνη μετὴν Μαμουνόπετραν  
50 ὁμοῦ τὰ τρία μουζούρια λζ', ἤγουν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ.

δον) † Τῶν Μέσα Χωραφίων ὁμοῦ μετὰ τῆς Κουζανίβας ρη', ἤγουν ἑκατὸν ἐνενηήκοντα. † Εἰς τὸν Ἀχλαδόλακον μουζούρια ε'. † Καὶ διὰ τὸν Ἀμιγδαλον μουζούρια ζ'. |

φ. 2 εον) † Τῶν Μεγάλων Χωραφίων μουζούρια ρκη' καὶ διὰ τὸν Πιρνεάν  
55 μουζούρια δ' (ἥμισυ).

ςον) † Τοῦ Ἀζωρέα μουζούρια π'.

ζον) † Τῆς Κεφάλας μουζούρια ρη'.

ηον) † Τὰ Μάχια μουζούρια νβ'.

θον) † Ἐτοῦτος ἔναι ὄλος ὁ τόπος καὶ οἱ μοῖρες τῆς Ραμνῆς ὁ καλού-  
60 μενος τὸ Κουρῖν, ὁποῖος τόπος καὶ οἱ μοῖρες σὺν τὸ Μουρῖν ἀνεβαίνει ὁμοῦ μουζούρια ο'. † Ἀκόμη τα πρᾶγματα τῆς Ραμνῆς μουζούρια κδ'.

ιον) † Τὸ Μέσα Μιτᾶτον μετὰ καὶ τοῦς Βράσκους μουζούρια ρκ'. † Τὸ Σελῖν μουζούρια ρξε'.

ιαον) † Τοῦ Κάμπου μετὰ τοῦ Πλατανίου μουζούρια ρπζ' (ἥμισυ), ἤγουν  
65 ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἑπτὰ εἰμῖσι.

ιβον) † Τὰ Ἀλίσματα μετὰ τῆς ἁγίας Εἰρήνης μουζούρια ρκβ', ἤγουν ἑκατὸν εἴκοσι δύο.

ιγον) † Τῆς Χαλέπας τοῦ Μεγάλου Νικολάου μουζούρια ρ'. † Ἀπὸ τὸ Σπίλειον τῆς Τριπῖτης τὸ φαράγγι φαράγγι νὰ διαβῆ τοῦ Περίστερὲ τὸ  
70 Σπίλαιον καὶ τὰ σῖνορα τῶν Κάμπων νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Πιρνεάρι νὰ ἔλθῃ τὸν Ἀρόλιθον τὸν Κρεμαστὸν καὶ τὰ σῖνορα τοῦ Σαμονὰ νὰ ἔλθῃ τὸ λαγγάδῖν λαγγαδῖν νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὸ Σπήλαιον τῆς Τριπητῆς ἢ μοῖρα μουζούρια λε'.

ιδον) † Τοῦ Σαμονὰ μουζούρια ρκ' καὶ διὰ τὰ πρηνάματα τοῦ Σαμονὰ μουζούρια ι'.

ιεον) † Τοῦ Ξεροκάμπου μουζούρια ν' καὶ διὰ τὸν Μάυρον Δέτην μου-  
ζούρια ε'. |

φ. 2' ιςον) † Τῆς Μαλάξας ἀνεβαίνει μουζούρια ξ' καὶ τὰ Λακούδια μουζού-  
ρια ιβ' (ἥμισυ).

ιζον) † Τὰ Κέντρι μουζούρια μ' καὶ ἡ μοῖρα τοῦ Κόμου μουζούρια κε'.

80 † Οἱ μοῖρες τῆς Χαλέπας.

ιηον) † Τοῦ Πιρναρίου, τὴν ὁποῖαν ἐκράτην ποτὲ Γαβαλὰς ὁ Τοῦρκος μουζούρια κε'.

† Ἡ καλονμένη Ἀμιγδαλόκουρτα, τὴν ὁποῖαν ἐκράτην ποτὲ Μανόλης Νικητόπουλος μουζούρια κε'.

85 † Ἡ τζόντα ὁποῦ ἔναι μετὴν Ἀμηγδαλόκουρτα μουζούρια ιε', τὴν ὁποῖαν ἐκράτην ποτὲ Σταμάτις Φυνοκάλις.

- † *Ἡ Κύνοκεφάλα τὴν ἐκρατοῦσαν οἱ Πάτεροι μουζούρια λε'.*  
 † *Ἡ μοῖρα Μητζηκεφάλα μουζούρια κ', τὴν ὁποῖαν ἐκρατῆν ὁ Δημή-  
 τρης Παγίδις με τὸ Ρουπακία.*
- 90 † *Ἐτούτη ἔναι ἡ μοῖρα, τὴν ὁποῖαν ἐκράτην ποτὲ Γερόνυμος μουζού-  
 ρια ιε'.*  
 † *Ἡ μοῖρα ἡ καλουμένη Χοιρόμυλος μουζούρια ιε'.*  
 † *Ἡ μοῖρα ἡ λεγόμενη Ρουπακόλακος μουζούρια ιε'.*
- 94 † *Ἡ μοῖρα ἡ καλουμένη Μέσα Λύμνη μουζούρια κε'. |*
- φ. 3 † *Τοῦ Κυμηῶ μουζούρια ν'.*  
 † *Ἡ Τζακίστρα μουζούρια κε' καὶ τὰ Λίδια μουζούρια ιε'.*  
 † *Ἡ Ροδώσα μουζούρια ιζ'.*  
 † *Τοῦ Μονοκυπαρίσον μουζούρια ιη'.*  
 † *Τοῦ Ἀμιγδάλον μουζούρια ιε'.*
- 100 † *Ἡ μοῖρα ἡ λεγομένη Τέμπλα μουζούρια ιε'.*  
 † *Ἡ λεγομένη τῆς Παπαδιᾶς τα Κεφάλια μουζούρια κ'.*  
 † *Ἡ Λουματαρέλα μουζούρια κε'.*  
 † *Τα Χωραφάκια κείμενα συμπλῖον τοῦ Ἀγιασματίου μουζούρια ιβ'.*  
 † *Ἡ Νεφελόπορη μουζούρια ιε'.*
- 105 † *Τῶν Δραμονομουρίον μουζούρια ιε'.*  
 † *Τοῦ Καναβὰ μουζούρια ν', τὴν ὁποῖαν ἐκράτην ποτὲ Θωμᾶ Βλατο-  
 πούδης.*  
 † *Τῆς Κοζέας μουζούρια ιβ'.*  
 † *Τὰ Κονταροάμνια μουζούρια ς'.*
- 110 † *Ἡ Βρουλίδα μουζούρια κ'.*  
 † *Τα Κάτω Πηγάδια, ὅπερ λέγεται τῆς Συκέας μουζούρια ιδ'. |*
- φ. 3<sup>v</sup> † *Ἐτούτη ἔναι ἡ μοῖρα ἡ λεγόμενη Βαριπερήν, τὴν ὁποῖαν ἐκράτην  
 Δημήτρις Τζηγκρέας ὁ κουράτορας μουζούρια θ'.*  
 † *Μαδαρῶ μουζούρια κ'.*
- 115 † *Τὰ Λίδια μετοῦ Κοζουλοϊωάννου μουζούρια κε'. |*
- φ. 4 † *Ἀρχὴ τῶν σωχῶρων τῶν γονικῶν*  
 † *Παπὰ Ἰωάννης Τζούγγαρις διὰ πάκτος σωχῶρον ἐνὸς σιτάριν μου-  
 ζούρια ι' (ἡμισυ).*  
 † *Παπὰ κὺρ Μίχαῆλ Τζούγγαρις διὰ σώχωρον ἕνα, ὅπερ εἶχεν ἀπὸ τὸν  
 120 πατέρα του διὰ πατερικὴν εὐχὴν, σιτάριν μουζούρια ε' καὶ κάρτον α'.*  
 † *Μάρκος Ζουλομίτης ποτὲ Ἰωάννου Ζουλομίτη θέλει νὰ δίδει διὰ πά-  
 κτος σωχῶρον ἐνός, ὅπερ εἶχεν ἀπὸ τὸν πατέρα του διὰ πατερικὴν εὐχὴν,  
 σιτάριν μουζούρια λδ'.*  
 † *Μανόλης Ζουλομίτης ποτὲ Ἰωάννου θέλει νὰ δίδει διὰ πάκτος σωχώ-  
 125 ρου ἐνός μουζούρια ι' καὶ διὰ ἕτερον σώχωρον, ὅπερ ἦτοναί τοῦ παπὰ Μι-*

χάλη τοῦ ἀδελφοῦ του, σιτάρι μουζούρια ι', ὁμοῦ σιτάρι μουζούρια κ'.  
 Ἀκόμη τυχένει νὰ δίδει διὰ πάκτος ἑνὸς σωχώραν, τὸ ὁποῖον ἦτοναί τοῦ  
 Ἰωάννου Σκορδίλη, ὑπέρπυρον α'.

† Νικολέτος Ζουλομίτης ποτὲ Ἰωάννου θέλει νὰ δίδει διὰ πάκτος σω-  
 130 χώραν ἑνός, ὅπερ εἶχε διὰ πατερικὴν εὐχὴν ἀπὸ τὸν πατέρα του, σιτάρι  
 μουζούρια ι'.

† Βιτόρης Ζουλομίτης θέλει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός σιτάρι  
 μουζούρια ι'.

† Κώνστας Τρουλινὸς Φερμάνος τυχένει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος ἑνός σωχώ-  
 135 ρου, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάρι μουζούρια ς'.

† Γεώργιος Σκορδίλης ποτὲ παπὰ Μιχαὴλ θέλει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος  
 σωχώραν δύο σιτάρι μουζούρια ς' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ δένδρα. |

φ. 4<sup>v</sup> † Μαργέλος Καστελάνος καὶ Σταμάτη Κυνηγὸς διὰ πάκτος σωχώραν  
 ἑνός σιτάρι μουζούρια δ' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ δένδρα.

140 † Γεώργιος Τζηγκρέας ποτὲ Παύλου διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός σιτάρι  
 μουζούρια ς'.

† Ἀντωνίνα Τρουλινὴ σύμβια ποτὲ Κώστα μὲ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Γεώρ-  
 γιον διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὅπερ κρατεῖ εἰς τὴν Σβάραν, τὸ τρίτον ἀπὸ  
 τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα. Ἀκόμη καὶ διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὅπερ κρα-  
 145 τεῖ εἰς γονικόν, μετρητὰ ὑπέρπυρον α'.

† Γεώργιος καὶ Κώστας Τρουλινὸς ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ ποτὲ Χωνιάτη τυ-  
 χένει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάρι  
 μουζούρια ις' καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα τὸ τρίτον.

† Ἄννα Νταμιλοῦ σύμβια ποτὲ Κώστα θέλει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώ-  
 150 ρου ἑνός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάρι μουζούρια ς' καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα  
 τὸ τρίτον.

† Ξένα Φεγγητὰ ποτὲ Γεωργίου τυχένει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώραν  
 ἑνός, ὅπερ κρατεῖ γονικόν, μετρητὰ ὑπέρπυρον α' καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα τὸ  
 τρίτον.

155 † Κωσταντζα Δρακοντίνα καὶ Μανόλης Ἀρμένις ποτὲ Νικολάου τυχέ-  
 νει νὰ δίδουσι διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὅπερ κρατεῖ γονικόν, μετρητὰ ὑπέρ-  
 πυρον α' καὶ σολδία ις' καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα τὸ τρίτον. |

φ. 5 † Γεώργιος Τρουλινὸς Κουστουλιῆς υἱὸς ποτὲ Νικολάου θέλει νὰ δίδῃ  
 διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὁποῖον κρατεῖ εἰς γονικόν ἀπὸ τὸν πενθερόν του  
 160 τὸν ποτὲ Ἰωάννην Κόντην, σιτάρι μουζούρια β' καὶ τὸ τρίτον μιᾶς γαδαρε-  
 λαίας ὅπου ἔναι ἔσωθεν τοῦ αὐτοῦ σωχώραν.

† Γεώργιος Κυνηγὸς ποτὲ Νικολάου τυχένει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώ-  
 ρου ἑνός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάρι μουζούρια γ' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ  
 τὰ δένδρα.

165 † Νικόλαος καὶ Σταμάτης Τρουληνὸς θέλουν νὰ δίδουν διὰ πάκτος σω-

χώρου ενός, ὅπερ κρατοῦν εἰς γονικόν, τὸ τρίτον ἀπὸ τὴν γῆν καὶ τὰ δένδρα.

† Ἰωάννης Τρουλιῖνός Μπερέτος ποτὲ υἱὸς Νικολάου τυγχέει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἀποστάδον εἰς τὰ πάκτη, σιτάριν μουζούρια δ', ἤγουν εἰς τὸ πάκτος του.

170 † Νικόλαος Σκλάβος καὶ Θεοφάνης Σκλάβος ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ ποτὲ Ἰωάννου τυγχέουν νὰ δίδουσι διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατοῦσιν εἰς γονικόν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σώχωρον τὸ ἐμῖσὸν ἔχομεν βαλμένον εἰς τὴν πακτωσίαν τοῦ ρηθέντος Νικολάου, ἤγουν τὸ μερτικόν του, σιτάριν μουζούρια ε' καὶ μουζούρια ε' τοῦ ρηθέντος Θεοφάνη, ὅπου γίνονται ὁμοῦ σιτάριν μουζούρια ι'.

175 † Καλόγερος Κεραυνῖνός τυγχέει νὰ δίδῃ διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, μετρητὰ ὑπέρπυρον α' ἢ μίαν λίτραν κερῖν χοντρήν. |

φ. 5 † Μιχάλης Σαραντινός ποτὲ υἱὸς Χωσιάτη τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάριν μουζούρια γ'.

† Γεώργιος Κλαρίτης τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατῖ εἰς γονικόν, σολδία ις'.

180 † Νικόλαος Νταλαπέρας υἱὸς ποτὲ τοῦ Κώνστα τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατῖ εἰς πάκτος, ὑπέρπυρον α' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ δένδρα.

† Νικολέτω Ζουλομίτης ποτὲ Ἰωάννου τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάριν μουζούρια δ' καὶ ἀπὸ τὰ δένδρα τὸ γον.

† Σώχωρον ἓνα τοῦ μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον κρατεῖ εἰς πάκτος Νικολέτω Ζουλομίτης ἀπὸ τὸν κερὸν τοῦ κῆρ Γεδεοῦ καὶ πρώην οἰκονόμου Στύλου ὀφίλει νὰ δίδει μουζούρια σιτάριν κ' καὶ εἰς δινέρια μετρητὰ ς' καὶ τὸ

190 τρίτον ἀποτὰ δένδρα καὶ ἡ βοσκαρέα ἢ καλοκαίρινῃ τοῦ μοναστηρίου· τὸ ὁποῖον σώχωρον ἐκράτην ποτὲ Νικολέτω Τρουλιῖνός ἀρχοντόπουλος.

† Γεώργιος Μαντουῖδης καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἢ Ἀνίτζα ποτὲ Ἰωάννου τὰ παιδιὰ τυγχέει νὰ δίδουσιν ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατοῦσιν εἰς γονικότητα ἀποτὸν πατέρα των, ὑπέρπυρα η', ἤγουν ὀκτώ, ἀπὸ τὰ

195 ὅποια ἐγγύζουν τῆς εἰρημένης Ἀνίτζας ὡς διὰ μερδικόν ὅπου ἐπεῖρεν ἀπὸ το ρηθὲν σώχωρον τὰ β' ὑπέρπυρα καὶ τα ς' ὑπέρπυρα ἐγγίζον τοῦ ρηθὲν Γεωργίου ἐνῶ γίνονται ὁμοῦ ὑπέρπυρα η'. |

φ. 6 † Γιανὰ Κατοῦδης υἱὸς τοῦ Γεωργίου τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός λεγόμενον Φυτόν μετρητὰ ὑπέρπυρα β'.

200 † Γεώργιος Σκλαβογιάννης υἱὸς ποτὲ Μάρκου θέλει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ἐνῶς γῆν καὶ δένδρα, τὸ ὁποῖον ἦτονε πρώην Ἀνδρέα Γαρδουμάρη εἰς καθὲν χρόνον μετρητὰ ὑπέρπυρα η' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ ταδένδρα καὶ ἡ βοσκαρέα ἢ καλοκερινῃ τοῦ μοναστηρίου.

† Μανόλης Κλαψηνός υἱὸς ποτὲ Πέτρου τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ενός, ὅπερ κρατῖ εἰς γονικόν, σιτάριν μουζούρια δ'.

205

† Μπερνάρδος Ντιέδος υἱὸς ποτὲ κὺρ Πέρω τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος τῶν σωχῶρων αὐτοῦ, ἅπερ κρατεῖ εἰς γονικὸν ἀποτῆν μητέραν του τὴν Ἑλένην Ντιέδεαν, σιτάριν μουζούρια κα', ταόποια σόχωρα ἐπληρώνασιν πρῶτον σιτάριν μουζούρια κς' μέσα εἰς ἕναν κομάτιν χωράφιν, ἅπερ ἦτον  
210 εἰς το σόχωρον τοῦ Νικολῆ τοῦ Τρουλῖνοῦ, τὸ ὁποῖον ἐγορασεν ἀποτῆν βίτζαν τῆς ἀσθεντίας ὁ κὺρ Γεδεὼν μοναχὸς καὶ προοικονόμος Στύλου καὶ μέσα εἰς α' σόχωρον ἐπούλισε τοῦ ρηθὲν Γεδεοῦ ὡς διὰ ὄνομαν τοῦ μοναστηρίου καὶ μένουσιν νέτα ναπληρόνη ὁ ρηθὲς Μπερνάρδος διὰ μερδίκον τῆς ιδιότητάς του σιτάριν μουζούρια κα'. † Ρεβετζιανὰ γονικὰ.

215 † Μιχάλης Τζάκος υἱὸς ποτε Κόνστα τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῖ εἰς γονικόν, σιτάριν μουζούρια ε'.

† Μανουὴλ Δημηνίτης ποτὲ τοῦ Μιχαῆλ τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατεῖ εἰς γονικόν, σιτάριν μουζούρια ε' καὶ τὸ τρίτον  
219 ἀποταδένδροι. |

φ. 6<sup>ν</sup> † Χωνιάτης Τρουλῆνὸς ποτὲ υἱὸς Νικολάου τυγχέει ναδίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῆ εἰς γονικόν, τὸ ὁποῖον ἦτονε ποτὲ Γεωργίου Μανασσῆ τοῦ πενθεροῦ του, σιτάριν μουζούρια β' (ἥμισυ) καὶ τὸ τρίτον ἀποταδένδροι.

† Θεολογῆτης Μανασσῆς ποτὲ Μανουὴλ τυγχέει ναδίδει ὡς διὰ πάκτος  
225 σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῖ γονικόν ἀποτὸν πατέραν του, σιτάριν μουζούρια β' (ἥμισυ) καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ δένδροι.

† Κωνστανζα Δράκοντίνα συμβία ποτὲ Δημητρίου Δρακοντόπουλου τυγχέει ναδίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῖ γονικόν ἀποτὸν ἀδελφόν της τὸν καλόγερον Μανασσῆν, σιτάριν μουζούρια β' (ἥμισυ), ἤγουν δύο  
230 ἥμισι καὶ τὸ τρίτον ἀποταδένδροι.

† Γεώργιος Κῖνηγὸς ποτὲ υἱὸς Ἰωάννου τυγχέει ναδίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῖ εἰς γονικόντηταν ἀποτῆν πενθεράν του, τὴν ποτὲ Μαρίαν Μανασσοῦν, σιτάριν μουζούρια δ' (ἥμισυ) καὶ τοτρίτον ἀποταδένδροι.

† Γιάννα Κατοῦδης υἱὸς ποτὲ Γεωργίου τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος  
235 σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῆ εἰς γονικόν ἀπὸ τὸν πατέραν του διὰ πατερικῆν εὐχῆν, τὸ τρίτον ἀποτῆν γῆν καὶ δένδροι.

† Νικολέτα Ζουλομίτενα συμβία ποτὲ Ἰωάννου τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῆ εἰς γονικόν ἀποτὸν συμβίον της τὸν Ἰωάννην, σιτάριν μουζούρια ἐπτὰ, ἤγουν ζ'.

240 † Μιχάλης Τζεμπελής ποτὲ υἱὸς Γεωργίου Ἀσπρολοῦπι τυγχέει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῆ εἰς γονικόν ἀπὸ τὸν πατέραν του διὰ πατερικῆν εὐχῆν, ὑτέρπυρον α'. |

φ. 7 † Νικολέτω Λαγονάρης ποτὲ υἱὸς Λέω τυγχέει ναδίδῃ ὡς διὰ πάκτος  
245 σωχῶρον ἑνός, ἅπερ κρατῆ εἰς γονικόν εἰς τὴν ἀγίαν Μαρίαν μετριτὰ ὑτέρ-  
245 πυρον α'.

† Σταμάτις Ἀρμένις ποτέ υἱὸς τοῦ Μάρκου τυγχάνει νὰ δίδῃ ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὅπερ κρατῆ εἰς γονικὸν εἰς τὴν ἁγίαν Μαρίναν σολδία ις'.

† Τὸ καθολικὸν σώχωρον τῆς ἁγίας Μαρίας κρατεῖ κατὰ τὸ παρὸν εἰς  
250 πάκτος Γεώργιος Πάγκαλος, Μανόλης Τρουλινὸς Λεντάκις ὁ Γέρων ὡς διὰ σιτάριν μουζούρια θ' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ δένδροι καὶ κλήματα τοῦ ρηθὲν Γεωργίου υἱὸς ποτέ Κώνστα καὶ τὰ δύο μερδῖκά τοῦ μοναστηρίου.

† Ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ Βαπτιστοῦ Προδρομοῦ μετὰ χωράφια αὐτοῦ δίδῃ τοῦ μοναστηρίου ἀεννάως μετριτὰ ὑπέρπυρον ἕνα.

255 † Ὁ Σωτήρας Χριστὸς τοῦ Καμπῆ πληρώνη ἀεννάως τοῦ μοναστηρίου μετριτὰ ὑπέρπυρα ι'.

† Μανόλης Τρουλινὸς ποτέ τοῦ Λεντάκη μετὰ τὸν ἐξάδελφόν του τὸν Μανόλην υἱὸν ποτέ τοῦ Κώνστα τυγχάνει νὰ δίδοσιν εἰς καθ' ἕνα χρόνον ὡς διὰ πάκτος σωχώραν ἑνός, ὅπερ κρατοῦν εἰς γονικὸν μετριτὰ ὑπέρπυρον ἕνα.

260 Τέλος ὧδε τῶν σωχώραν τῶν γονικῶν. |

φ. 7<sup>v</sup> † Παπὰ Μιχάλης Τρουλινὸς κρατεῖ κομάτι χωράφιν ἀπο ἔξω τοῦ ἐσωχώραν τοῦ Νικολέτου Ζουλομίτη εἰς τὴν στραταν γῆν μουζούρια δ'.

† Θεόδωρος Κούμανος κρατεῖ ἐσώχωρον α', τὸ ὁποῖον ἦτον ποτέ Ἐλένης Τιέδενας τὸ ὁποῖον ἔχει τώρα τὸ μοναστήριον καὶ πληρόνει σιτάριν μου-  
265 ζούρια ς' καὶ τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ δένδροι.

2 lege τῶν . . . ἀδελφῶν || 4 lege ἐντριταρέων || 23 - 24 lege Καβαλλαρέαν || 25 lege μητακοάθισμα || 53 ante Ἀμύδαλον scriptum erat Πιρνεάν, quod postea cancellatum fuit || 73 lege πράγματα || 188 lege καιρὸν || 247 - 248 ante σολδία scriptum erat μετριτά, quod postea cancellatum fuit || 264 lege Ντιέδαινας

### 3. ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΟΓΗ MICHAEL STENO ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ALBANO BADUARIO

23 Ἰουλίου [1401]

Ὁ δόγης Michael Steno ἀκυροῖ δουκικὸν γράμμα, δι' οὗ ἐκοινοποιεῖτο πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Κρήτης ὅτι ἡ κυριότης τοῦ Στύλου περιήρχετο εἰς τὸν ἐπίσκοπον Καλαμῶνος Antonio de Bellançinis.

Ἐπίσημον ἀντίγραφον (Archivio di Stato di Venezia, *Duca di Candia*, B. 1 *Ducali e Lettere Ricevute*), φ. 52<sup>r-v</sup>.

*Michael Steno Dei gratia dux Venetiarum etc. nobilibus et sapientibus viris Albano Baduario de suo mandato duce Crete et consiliarijs suis ac successoribus fidelibus dilectis salutem et dilectionis affectum. Scripsimus vobis alias qualiter summus pontifex sua benignitate, provi-*

5 *derat reverendo patri domino Anthonio de Bellançinis episcopo Calamonensi de monasterio Sancti Johannis de Stillo, ordinis Sancti Basilij dicte dyocesis, et de administratione bonorum eius mandantes tunc quatenus dicto domino episcopo Calamonensi dare debeatis auxilia et favores vestros opportunos, quibus mediantibus intrare possit in possessione*  
 10 *pacifica dicti monasterij eiusque fructibus, proventibus et redditibus, sine alicujus contradicione libere, integre et pacifice gaudere et omnia, ut in dictis nostris literis distinctius continetur. Nunc vero per presentes vobis*  
 φ. 52<sup>v</sup> *denotamus, quod ipsas nostras literas | totaliter revocavimus et revocamus; vobis expresse mandantes quatenus, de factis predictis vigore dic-*  
 15 *tarum literarum, vos aliquialiter impedire non debeatis.*

*Data in nostro ducali palatio, die XXIIJ mensis julij indictione VIIIJ — Recepta vero die XXVIIIJ marcij 1403.*

4. ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ  
 ΧΟΡΗΓΗΘΕΝΤΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ (1483),  
 ΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΥΡΩΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ (1486)

1 Φεβρουαρίου 1577 (β.ξ. 1576)

Τὸ 1483 ἐπὶ συνδίκων Dominicus Bolanus καὶ Hieronimus Marcelus ἢ ἐν Πάτμῳ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀπαλλάσσεται προνομιακῶς τῆς καταβολῆς δεκάτης διὰ τὴν κυριότητα τοῦ ἐν Κρήτῃ μετοχίου αὐτῆς. Ἐπικύρωσις τοῦ προνομίου τούτου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ δόγη Marcus Barbadico τὸ 1486. Τὰ ἀνωτέρω προνόμια κατεχωρίσθησαν τὸ 1577, ἔνεκα φθορᾶς τῶν πρωτοτύπων, εἰς τὰ ἐπίσημα βιβλία τῆς Καγκελλαρίας τῆς Κρήτης.

Ἐπίσημον ἀντίγραφον (Archivio di Stato di Venezia, *Duca di Candia — Memoriali*), B. 38 [65 bis], φ. 112<sup>v</sup> - 114.

*L'infrascripte concessioni, per esser vechie l'originali et caduche et acciò in ogni tempo apparino, si registrano nell'atti dell'Illustrissimo Consiglio ad instantia dell'infrascripti calogieri comoranti nel monastier di S. Zuanne di Pathimo et ciò de ordine di Sua Signoria Eccellentissima*  
 5 *et in essecution della concession fatta da lei a essi calogieri sotto di primo Febraio 1576 circa questo proposito.*

*Il tenor delle quali seguita*

*Nos Dominicus Bolanus Doctor et Hieronimus Marcelus pro Serenissimo et Eccellentissimo Dominio Venetiarum sindici et provisores*  
 10 *infra et extra Culphum universis et singulis presentes patentes literas*

*nostras inspecturis notam facimus, quod adveniens presentiam nostram  
 venerabilis ac orthodoxus vir Igumenus Sancti Joanis de Palmoxa nobis  
 exposuit ut cum monasterium suum situm sit in quoda scopulo deserto  
 et pro substentatione eius et monacorum sive calogerorum suorum in  
 15 illa heremo existentium conveniat victui suplere de helemosenis mendicatis  
 ex quibus licet cum maximo incomodo victus sui existente ipso scopulo  
 φ. 113 finitimo terrę continenti turchis subditę | quot anis redemunt unum  
 duos et interdum plures Christianos ex miserima turcorum servitute. Et  
 quia Igumenus ipse nunc cogitur ad solvendum decimas, quas iam plu-  
 20 ribus annis quisque ab eodem monasterio exigere voluit ob debilitatem  
 ipsius monasterij ac victus Igumeni et monacorum predictorum nobis  
 provide petens dignemur, attentis inpensis dicti monasterij et attento  
 quod coguntur ex ellemosinis mendicare victum providere et eis ob pie-  
 tatem illius heremi concedere, quod dictarum decimarum occasione in  
 25 posterum non graventur aliter enim ex deffectu victus cogerentur illum locum  
 deserere cum maxima omnipotentis Dei displicentia sua eiusdem Igumeni  
 petitione intelecta habito locumpletissimo testimonio dictum Igumenum  
 esse vitę religiosę et dictum scopulum seu monasterium super eo existens  
 locis turcorum esse finitimum et multis Christianis captivis accomodatum  
 30 ac ipsum Igumenum una cum suis calogieris ex elemosinis vivere. Ideo  
 non modo Deo omnipotenti ducentes rem gratam et acceptam jacere, quod  
 etiam ipsis Igumeno et calogieris in illa heremo et consuetis operibus  
 dare modum quo prelati et Deo inserviant ac captivis Christianis pros-  
 sint, prout hoc usque die fecerunt ex auctoritate nostri sindicatus nobis  
 35 attributa à Consiglio Rogatorum et à Maiori Consiglio presentium tenore  
 dictum monasterium Sancti Joanis de Palmosa, absolvimus et absolu-  
 tum esse volumus e quibuscumque decimis tam preteritis quam futuris  
 φ. 113<sup>v</sup> pro quibus minime | inquietari aut molestari possit aliqua ratione vel  
 causa ad beneplacitum Illustrissimi Dominij Venetiarum committente  
 40 auctoritate quibus supra magnificis Dominis Rectoribus Crete et Specta-  
 bilis Dominis Camerarijs ibidem et successoribus eius quatenus presentem  
 termitationem et concessionem et absolutionem nostram inviolabiliter  
 observent et observari faciant que in camera comunis ad futurorum pre-  
 missorum fidem presentes scribi et sigillo, quo utimur Sancti Marci, ius-  
 45 simus comuniri.*

*Data Candidę die XIII januarij MCCCCLXXXIIJ.*

*Nicolaus Stella cancellarius mandato scripsit*

*Ego Octavianus à plathea Caneę cancellarię Caneę suprascriptam  
 concessionem et absolutionem ex autentico legato accopiavi de verbo ad  
 50 verbum sicut in illo iacet.*



*Marcus Barbadico Dei gratia dux Venetiarum etc. universis et singulis nobilibus et sapientibus viris de suo mandato Duce, Capitano, Consiliariis Crete, Rectoribus ac Consiliarijs Caneę ceterisque Rectoribus et Officialibus nostris totius insule tam presentibus quam futuris ad*  
 55 *quos presentes advenerint fidelibus dilectis salutem et dilectionis affectum. Miserentes paupertati venerabilem calogerum Sancti Joannis Evangeliste insule Pathinos cum nostro Consiglio Rogatorum, die VIIIJ instantis, liberavimus et exemptos facimus eos e quibuscumque decimis pro casali quem habent in districtu Caneę eis per testamentum relicto confirmandes*  
 60 *privilegium per nobiles viros Dominicum Polani Doctorem et Hyeronimum Marcello syndicos, diei XI[II] januarij | MCCCCLXXXIIdo,*  
 φ. 114 *factum calogieris ipsis pro casali predicto tantum concessimus, quod cum prefacto consilio et liberavimus ipsos in futurum ab angarijs dandi quot annis falconum unum aut iperperos XX Duce Crete et dandi pradia*  
 65 *aut comestionem aliquam Duce prefacto, Capitano, Rectori ac Consiliarijs Crete et Caneę quando occuret, quod equitabunt volumus itaque et auctoritate predicta mandamus vobis quibuscumque, ut suprascriptas concessionem nostras exequetis observarique facere inviolabiliter debeatis.*  
*Data in nostro Ducali Palatio die XVIIJ januarij, indictione IIIJ,*  
 70 *MCCCCLXXXV.*

[Alvise] Bonrizzo [secretario]

4 *Zuane Zuane* cod. || 5 *Calogeri de S. Zuane di Pathimo* in margine || 13 *lege quodam* || 51 *Calogeri de S. Zuane di Pathimo* in margine || 64 *lege prandia*

5. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΤΜΩ ΜΟΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ  
 ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΓΗΝ MARINO GRIMANI

25 Δεκεμβρίου 1595

Ὁ ἡγούμενος τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου συγχαίρει δι' ἐπιστολῆς του τὸν Marino Grimani ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς δόγη τῆς Βενετίας.

Πρωτότυπον, λυτὸν (Archivio di Stato di Venezia, *Salla Regina Margherita*, n° 16 III d). Πρβλ. φωτ. ἀρ. 31.

Χάρτης (δίφυλλον) 0,327 × 0,255. Μελάνη φαιόχρους. — Διατήρησις καλὴ (κηλίδες ἐξ ὑγρασίας, ἐφθαρμένον κατὰ τὰ ἄκρα). Διπλώσεις τέσσαρες ὀριζόντιοι καὶ δύο κάθετοι. Ἐπὶ τοῦ φ. 2<sup>ο</sup> ἴχνη ἰσπανικοῦ κηροῦ. Σ η μ ε ί ω μ α διὰ μελάνης καστανόχρου ἐπὶ τοῦ φ. 2<sup>ο</sup> : 25 Novembre 1595 | *Monaci del Monasterio di S. Giovanni di Patmo | si rallegrano dell'elettion | del Serenissimo Principe Grimani.*

Ἐπὶ τοῦ φ. 2<sup>ο</sup> διὰ μελάνης φαιόχρου ἢ ἐπιγραφῆ (διεύθυνσις τοῦ προορισμοῦ) :  
*Serenissimo principe di Venetia | nostro signore et patron osservandissimo.*

*† Non meno delle altre città, Serenissimo Principe, sogette all'imperio della Santissima et Illustrissima Repubblica |<sup>2</sup> Vostra, tenuti et obligati semo ancora noj della isola di Patmo, monachi insieme et laici hu|<sup>3</sup>milissimi servitori suoj, di rallegrarci con Vostra Serenità et manifestarle per questa nostra el nostro |<sup>4</sup> interno et verso quella riverente affetto, che havemo havuto, havendo inteso esser conferito questo |<sup>5</sup> altissimo grado meritamente da tutti con suo commun applauso et universal triumpho nella illustrissima |<sup>6</sup> persona di Vostra Serenità. Perchè chi mai fu più degno per sue qualità di si giusto premio di Vostra |<sup>7</sup> Serenità? La quale, oltre li altri suoj innocentissimi costumi et rare et singolarissime virtù, che |<sup>8</sup> da tutti per tutto vengono predicate, per la clemenza sola et misericordioso affetto verso li poveri, |<sup>9</sup> che sempre usava et massimamente al tempo della penuria, come per tutto la fama dice, meritava |<sup>10</sup> esser non solamente principe della tale Gloriosissima et Illustrissima Repubblica, ma un monarcha et imperatore |<sup>11</sup> del tutto, poichè questa sola virtù è quella, la quale far suole li homini à dio esser simili |<sup>12</sup> et per questo degni di sifatto grado supremo. Ci rallegramo dunche Serenissimo Principe con Vostra Se|<sup>13</sup>renità del'haver conseguito meritamente questo gloriosissimo et supremo grado non meno delli altri sud|<sup>14</sup>diti à questa Santissima Repubblica. Imo, come è giusto et più di quelli, poichè noj, j quali tirannica|<sup>15</sup>mente et non volendo ci troviamo sotto il giogo dell'infideli, che sempre vivono et si nutriscono del nostro |<sup>16</sup> sangue, in tal modo semo abbracciati benignamente et favoriti sempre da questa Santissima Repubblica co|<sup>17</sup>me quasi sariamo stati veri sudditi à quella. Per il chè anchora noj, così li monaci di questo |<sup>18</sup> santo et religioso monasterio di S. Giovanni Evangelista come li altri habitatorj di questa isola |<sup>19</sup> di Patmo, ricordevoli sempre delle tante gratie et beneficij havuti, non mancheremo (benchè indegni) |<sup>20</sup> di pregar sempre l'Omnipotente Iddio per la conservatione et felice stato di questa Santa Repubblica |<sup>21</sup> di tutto l'Eccellentissimo Senato et de Vostra Serenità, la quale humilmente pregamo che resti servita di |<sup>22</sup> volere havere noj humili et fidelissimi suoj servitori in quella medesima gratia, che ne ha|<sup>23</sup>vevano li Serenissimi predecessori suoj et particolarmente la beata memoria del Serenissimo Principe |<sup>24</sup> Pascal Ciconia, noj poj dall'altro canto ci offeriamo di non mancar maj della solita nostra fidele servitù |<sup>25</sup> verso quella et suo Eccellentissimo Senato; la quale la maestà divina faccia degna nel futuro seculo |<sup>26</sup> della sua gloria et suoj beni celesti et incorruttibilj.*

<sup>27</sup> *Date nel nostro monasterio di S. Giovanni Evangelista dell'isola di Patmo.*

<sup>28</sup> *Adi 25 del mese di decembre 1595.*

<sup>29</sup> *Di Vostra Serenità*

<sup>30</sup> *humilissimo servitore*

<sup>31</sup> *Ἰωάννης ἱερομόναχος καθηγούμενος μονῆς Πάτμου*

14 - 15 ante *tirannicamente* scriptum erat *be*, quod postea cancellatum fuit

## ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΑΤΑΣΤΙΧΩ ΑΠΑΝΤΩΜΕΝΩΝ

### Α') ΚΥΡΙΑΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΙΩΝ

Ἁγία Εἰρήνη (ἡ) 36466	Γαβαλᾶς ὁ Τοῦρκος 36481
Ἁγία Μαρίνα (ἡ) 36447· 368244· 369217· 219	Γαρδουμάρης Ἀνδρέας 367201-202
Ἁγιασμάτιον (τὸ) 365108	Γεδεών, προοικονόμος Στύλου 367188· 368211· 212
Ἁγιος Ἰωάννης Βαπτιστῆς Πρόδρομος (ὁ) 369253	Γερώνυμος 36590
Ἁγιος Ἰωάννης Θεολόγος Πάτμου (ὁ) 3625-6	Γιστήρνα (ἡ) 36121· 36330
Ἀζωρέας (ὁ) 36456	Γραίας τὸ Λιμ(ν)ιωνάρι 36448· 49
Ἀλίσματα (τὰ) 36466	Canea· βλ. Χανιά
Ἀμυγαλόκουρτα (ἡ) 36483· 85	Cano Nicolas 36241
Ἀμύγαλος (ὁ) 36453· 36599	Campum de Piracijs· βλ. Κάμπος Ἀχλα- πιδέων
Ἀρμένης Μανόλης τοῦ ποτὲ Νικολάου 366155	Capnica (τὰ) 36128
Ἀρμένης Μᾶρκος· βλ. Ἀρμένης Σταμάτης	Castellum· βλ. Καστέλι
Ἀρμένης Νικόλαος· βλ. Ἀρμένης Μανόλης	Chaminachia· βλ. Καμινάκια
Ἀρμένης Σταμάτης τοῦ ποτὲ Μάρκου 369216	Chavalarea Petra· βλ. Καβαλλαρέα Πέτρα
Ἀρόλιθος Κρεμαστὸς (ὁ) 36471	Chiliari· βλ. Κοιλιάρης
Ἀσπρολούπτης Γεώργιος· βλ. Τζεμπελῆς Μιχάλης	Chirifivoti Nicola 36239
Ἀχλαδόλακκος (ὁ) 36452	Chiromilli· βλ. Χοιρόμυλος
Ἀχλαπιδέα Κρεμαστὴ (ἡ) 36125-26· 36332	Chorafachia· βλ. Χωραφάκια
Ἀχλαπιδέα Πλεκτὴ (ἡ) 36126-27· 36333	Choraffi(a)· βλ. Χωράφια
Βαθεῖα Σέλη (ἡ) 36119· 36324	Cisterna· βλ. Γιστήρνα
Βαρδαβᾶς· βλ. Vardava	Claduri Michiel 36245
Βαρυπερὴ (ἡ) 365112	Cleptoperama· βλ. Κλεπτοπέραμα
Βλατοπούδης Θωμᾶς 365106-107	Διμηνίτης Μανουὴλ τοῦ ποτὲ Μιχαὴλ 368217
Βουγδᾶνος Γεώργιος· βλ. Vugdano Geor- gius	Διμηνίτης Μιχαὴλ· βλ. Διμηνίτης Μα- νουὴλ
Βράσκοι (οἱ) 36462	Δρακοντῖνα Κωνσταντῆ, σύζυγος τοῦ ποτὲ Δημητρίου Δρακοντοπούλου 366155· 368227· βλ. καὶ Μανασσῆς καλόγερος
Βρουλίδα (ἡ) 365110	

- Δρακοντόπουλος Δημήτριος· βλ. Δρακοντί-  
 να Κωνσταντζα  
 Δραμονομούρια (τά) 365105  
 Δρουγρᾶτος 36123· 36329  
 Δρῦς (ό) 36114· 36321  
 Drogarato· βλ. Δρουγρᾶτος  
 Fimia· βλ. Φυμαία  
 Grotta de Capnica· βλ. Capnica  
 Ζερβός Ἰωάννης· βλ. Xervo Johannes  
 Ζουλομούταινα Νικολέττα, σύζυγος τοῦ ποτέ  
 Ἰωάννου Ζουλομούτη 368237  
 Ζουλομούτης Βιττόρης 366132  
 Ζουλομούτης Ἰωάννης· βλ. Ζουλομούταινα  
 Νικολέττα, Ζουλομούτης Μανόλης, Ζου-  
 λομούτης Μᾶρκος, Ζουλομούτης Νικο-  
 λέττος  
 Ζουλομούτης Μανόλης τοῦ ποτέ Ἰωάννου  
 365124  
 Ζουλομούτης Μᾶρκος τοῦ ποτέ Ἰωάννου  
 365121  
 Ζουλομούτης Μιχαήλης, παπᾶς, ἀδελφός τοῦ  
 Μανόλη 365125-126  
 Ζουλομούτης Νικολέττος τοῦ ποτέ Ἰωάν-  
 νου 366129· 367181· 187-188· 369262  
 Zangari Georgius 36236  
 Θεόδουλος, προηγούμενος Στύλου 3624  
 Θεόκτιστος· βλ. Theoctistos  
 Θυμιά· βλ. Φυμαία  
 Καβαλλαρέα Πέτρα (ή) 36118· 36323-24  
 Καμινάκια (τά) 36118· 36333  
 Καμπῆς· βλ. Σωτήρας Χριστός  
 Κάμποι (οί) 36470  
 Κάμπος (ό) 36464  
 Κάμπος Ἀχλαπιδέων (ό) 36125· 36331  
 Καναβᾶς (ό) 365106  
 Κάνος Νικόλαος· βλ. Cano Nicolas  
 Κάπνικα· βλ. Capnica  
 Καστελλᾶνος Μαργέλος 366138  
 Καστέλι (τό) 36110  
 Κατούδης Γιαννά τοῦ ποτέ Γεωργίου 367198·  
 368234  
 Κατούδης Γεώργιος· βλ. Κατούδης Γιαννά  
 Κάτω Πηγᾶδια (τά) 365111  
 Κέντρι (τό) 36479  
 Κερανηγός, καλόγερος 367175  
 Κεφάλια (ή) 36457  
 Κεφάλια· βλ. Παπαδιᾶς Κεφάλια  
 Κλαδούρης Μιχαήλ· βλ. Claduri Michiel  
 Κλαρίτης Γεώργιος 367179  
 Κλαψηνός Μανόλης τοῦ ποτέ Πέτρου 367201  
 Κλαψηνός Πέτρος· βλ. Κλαψηνός Μανόλης  
 Κλεπτοπέραμα (τό) 36117· 36322  
 Κοζέα (ή) 365108  
 Κουλιάρης (ό) 3616· 36233· 36311· 39  
 Κονταροάμνια (τά) 365109  
 Κόντης Ἰωάννης, πενθερός τοῦ Γεωργίου  
 Τρουλλينوῦ Κουστουλιῆ 366160  
 Κουζανίβα (ή) 36451  
 Κουζουλοῖωάννης 365115  
 Κούμανος Θεόδωρος 369263  
 Κοῦμος (ό) 36479  
 Κουρι (τό) 36460  
 Κρήτη (ή) 3622· βλ. καὶ Ματθαῖος  
 Κυμηνᾶς (ό) 36595  
 Κυνηγός Γεώργιος τοῦ ποτέ Ἰωάννου 368231·  
 βλ. καὶ Μανασσοῦ Μαρία — τοῦ ποτέ  
 Νικολάου 366162  
 Κυνηγός Ἰωάννης· βλ. Κυνηγός Γεώργιος  
 Κυνηγός Σταμάτης 366138  
 Κυνοκεφάλια (ή) 36587  
 Λαγονάρης Λέο· βλ. Λαγονάρης Νικολέττο  
 Λαγονάρης Νικολέττο τοῦ ποτέ Λέο 368243  
 Λακουόδια (τά) 36477  
 Λίμνη· βλ. Μέσσα Λίμνη  
 Λιμ(ν)ιωνάρι· βλ. Γραίας τὸ Λιμ(ν)ιωνάρι  
 Λουματαρέλα (ή) 364102  
 Λυγέα· βλ. Μεγάλη Λυγέα  
 Λυγόμενα (ή) 36343· 44  
 Λύδια (τά) 36596· 115  
 Μαγγανάρης Κώστας· βλ. Manganari Co-  
 sta  
 Μαδαρό (τό) 365114  
 Μαλάξα (ή) 36231· 36336· 36478  
 Μαιμουνόπετρα (ή) 36449  
 Μανασσῆς Γεώργιος, πενθερός τοῦ Χωνιά-  
 τη Τρουλλينوῦ 368221-222  
 Μανασσῆς Θεολογίτης τοῦ ποτέ Μανουὴλ  
 368224

- Μανασσής, καλόγερος, αδελφός τῆς Κωνσταντζας Δρακοντίνας 368289
- Μανασσής Μανουήλ· βλ. Μανασσής Θεολογίτης
- Μανασσοῦ Μαρία, πενθερά τοῦ Γεωργίου Κυνηγοῦ 368233
- Μαντιλός(;)· βλ. Omadilos
- Μαντούδη Ἀννίτσα τοῦ ποτέ Ἰωάννου 367192' 195
- Μαντούδης Γεώργιος τοῦ ποτέ Ἰωάννου 367192' 197
- Μαντούδης Ἰωάννης· βλ. Μαντούδη Ἀννίτσα, Μαντούδης Γεώργιος
- Μάξιμος, μοναχός ἐκ Χίου 3623
- Ματθαῖος, μοναχός ἐκ Κρήτης 3621
- Μαῦρος Δέτης (ὁ) 36475
- Μάγια (τά) 36458
- Μεγάλη Λυγέα (ἡ) 36111' 36317
- Μεγάλος Νικόλαος (ὁ) 36468
- Μέσα Λίμνη (ἡ) 36594
- Μέσα Μητᾶτον (τὸ) 36462
- Μέσα Χωράφια (τά) 36451' 54
- Μητᾶτον· βλ. Μέσα Μητᾶτον
- Μονοκυπάρισσο (τὸ) 36598
- Μοραϊτῆς Ἀναστάσιος· βλ. Morajti Anastasius
- Μουλλίδας Νικόλαος· βλ. Mullida Nicola
- Μουρί (τὸ) 36460
- Μυτζηκεφάλια (ἡ) 36588
- Magna Ligea· βλ. Μεγάλη Λυγέα
- Malaxa· βλ. Μαλάξα
- Manganari Costa 36237
- Morajti Anastasius 36240
- Mullida Nicola 36237-38
- Ναβαγιάρος Ἰωάννης· βλ. Navagiarus Johannes
- Νεφελόπορη (ἡ) 365104
- Νικητόπουλος Μανόλης 36483-84
- Νικόλαος· βλ. Μεγάλος Νικόλαος
- Νταλαπέρας Κώστας· βλ. Νταλαπέρας Νικόλαος
- Νταλαπέρας Νικόλαος τοῦ ποτέ Κώστα 367181
- Νταμιλός Κώστας· βλ. Νταμιλοῦ Ἄννα
- Νταμιλοῦ Ἄννα, σύζυγος τοῦ ποτέ Κώστα 366149
- Ντιέδαινα Ἑλένη, σύζυγος τοῦ Πέρο 368208 369263-264
- Ντιέδος Μπερνάρδος τοῦ ποτέ Πέρο 368206' 213
- Ντιέδος Πέρο· βλ. Ντιέδαινα Ἑλένη, Ντιέδος Μπερνάρδος
- Navagiarus Johannes 36121' 36243
- Navaiario Johannes· βλ. Navagiarus Johannes
- Nichitopulo· βλ. Νικητόπουλος Μανόλης, Nichitopulo Theodorus
- Nichitopulo Theodorus quondam papa Nichitopulo 36242
- Ξερόκαμπος (ὁ) 36475
- Omadilos Johannes 36236
- Omadilos Vassili υἱός τοῦ Johannis 36236 — αδελφός τοῦ Johannis 36236-37
- Παγίδης Δημήτρης 36588-89
- Πάγκαλος Γεώργιος τοῦ ποτέ Κώστα 369250' 252
- Πάγκαλος Κώστας· βλ. Πάγκαλος Γεώργιος
- Παπαδιάς Κεφάλια (τά) 365101
- Πάτεροι 36587
- Πάτμος (ἡ) 36342· βλ. καὶ Ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος
- Περιστέρε· βλ. Σπήλαιον Περιστερὲ
- Πετροκεφαλάκι (τὸ) 36127' 36231' 36333-36
- Πηγάδια· βλ. Κάτω Πηγάδια
- Πιρνέας· βλ. Πρινέας
- Πλατάνι (τὸ) 36449' 64
- Ποδομούρια (τά) 36346
- Πρινάρι (τὸ) 36470' 81
- Πρινέας (ὁ) 36451
- Petrochefalachi· βλ. Πετροκεφαλάκι
- Piracium Salvaticum Inforcatum· βλ. Ἄχλαπιδέα Κρεμαστή
- Piracium Salvaticum Plectum· βλ. Ἄχλαπιδέα Πλεκτή
- Psicro (τὸ) 3614
- Ραμνή (ἡ) 36459' 61
- Ροδώσα (ἡ) 36597

- Ρουπακία (ή) 36588  
 Ρουπακόλακκος (δ) 36593
- Rovere· βλ. Δρύς
- Σαμπάθης· βλ. Sambathij  
 Σαμωνᾶς (δ) 36471· 73  
 Σαραντηνός Μιχάλης τοῦ ποτέ Χωνιάτη 367177  
 Σαραντηνός Χωνιάτης· βλ. Σαραντηνός Μιχάλης  
 Σβάρα (ή) 366143  
 Σέλη· βλ. Βαθεῖα Σέλη  
 Σελ(λ)ι (τὸ) 36463  
 Σκάλα τῶν Κάμπων (ή) 36121-22· 36328  
 Σκλαβογιάννης Γεώργιος τοῦ ποτέ Μάρκου 367200  
 Σκλαβογιάννης Μᾶρκος· βλ. Σκλαβογιάννης Γεώργιος  
 Σκλάβος Θεοφάνης τοῦ ποτέ Ἰωάννου 367170· 174  
 Σκλάβος Ἰωάννης· βλ. Σκλάβος Θεοφάνης, Σκλάβος Νικόλαος  
 Σκλάβος Νικόλαος τοῦ ποτέ Ἰωάννου 367170· 173  
 Σκλαβοχωριό· βλ. Selavochorio  
 Σκορδίλης Γεώργιος τοῦ ποτέ Μιχαήλ 366136  
 Σκορδίλης Ἰωάννης 366128  
 Σκορδίλης Κωνσταντῖνος· βλ. Scordili Constantinus  
 Σκορδίλης Μιχαήλ· βλ. Σκορδίλης Γεώργιος  
 Σπήλαιον Περιστερῆ (τὸ) 36469-70  
 Σπήλαιον Τρυπητῆς (τὸ) 36469· 72  
 Σπηλιάρι (τὸ) 36116· 36322  
 Στρατηγόπουλος Γεώργιος· βλ. Stratigopoulo Georgius  
 Στύλος (δ) 3615· 36235· 11· 3621· 6-7· 367188-189· 211· βλ. καὶ Γεδεών, Θεόδουλος  
 Συκέα (ή) 365111  
 Σωτήρας Χριστός τοῦ Καμπῆ (δ) 369255
- S. Johannes de Stillo· βλ. Στύλος  
 Sambathij Nicola 36239  
 Sambathij Theodorus, ἀδελφός τοῦ Nicola 36239  
 Scalla de Campis· βλ. Σκάλα τῶν Κάμπων
- Selavochorio (τὸ) 36116  
 Scordili Constantinus 36241  
 Spilari· βλ. Σπηλιάρι  
 Stratigopulo Georgius 36241
- Τέμπλα (ή) 365100  
 Τζαγκάρης Γεώργιος· βλ. Zangari Georgius  
 Τζακίστρα (ή) 36596  
 Τζάκος Κώστας· βλ. Τζάκος Μιχάλης  
 Τζάκος Μιχάλης τοῦ ποτέ Κώστα 368215  
 Τζεμπελῆς Μιχάλης τοῦ ποτέ Γεωργίου Ἀσπρολούπη 368240  
 Τζιγκρέας Γεώργιος τοῦ ποτέ Παύλου 366140  
 Τζιγκρέας Δημήτρης 365113  
 Τζιγκρέας Παῦλος· βλ. Τζιγκρέας Γεώργιος  
 Τζούγγαρης Ἰωάννης, παπᾶς 365117  
 Τζούγγαρης Μιχαήλ, παπᾶς 365119  
 Τοῦρκος· βλ. Γαβαλάς  
 Τρουλλινῆ Ἀντωνῖνα, σύζυγος τοῦ ποτέ Κώστα 366142  
 Τρουλλινός Γεώργιος, υἱὸς τοῦ Κώστα 366142 — τοῦ ποτέ Χωνιάτη 366146  
 Τρουλλινός Γεώργιος Κουστουλῆς τοῦ ποτέ Νικολάου 366158· βλ. καὶ Κόντης Ἰωάννης  
 Τρουλλινός Ἰωάννης Μπερέττος τοῦ ποτέ Νικολάου 367167  
 Τρουλλινός Κώστας τοῦ ποτέ Χωνιάτη 366146· βλ. καὶ Τρουλλινῆ Ἀντωνῖνα, Τρουλλινός Γεώργιος, Τρουλλινός Μανόλης  
 Τρουλλινός Λεντάκις· βλ. Τρουλλινός Μανόλης  
 Τρουλλινός Μανόλης τοῦ ποτέ Κώστα 36957-58 — τοῦ ποτέ Λεντάκι 369257  
 Τρουλλινός Μανόλης Λεντάκις ὁ γέρον 369250  
 Τρουλλινός Μιχάλης, παπᾶς 369261  
 Τρουλλινός Νικόλαος 366165· 367191· 368210· βλ. καὶ Τρουλλινός Γεώργιος Κουστουλῆς, Τρουλλινός Ἰωάννης Μπερέττος, Τρουλλινός Χωνιάτης  
 Τρουλλινός Νικολέττο· βλ. Τρουλλινός Νικόλαος  
 Τρουλλινός Σταμάτης 366165  
 Τρουλλινός Φερμάνος Κώστας 366134

Τρουλλινός Χωνιάτης τοῦ ποτέ Νικολάου 368220· βλ. καὶ Μανασσῆς Γεώργιος, Τρουλλινός Γεώργιος, Τρουλλινός Κώ- στας	Xervo Johannes 36210
Τρυπητή· βλ. Σπήλαιον Τρυπητῆς	Φεγγητὰ Ξένα τοῦ ποτέ Γεωργίου 366152
Τσιριγώτης (;) Νικόλαος· βλ. Chirfivoti Nicola	Φεγγητὸς Γεώργιος· βλ. Φεγγητὰ Ξένα Φινοκάλης Σταμάτης 36486
	Φυμαία (ἦ) 36120· 36326
	Φυτὸν (τὸ) 367199
Tavatheia Selli· βλ. Βαθεῖα Σέλη	Χαλέπα (ἦ) 36468· 80
Theoctistos Costa, ἀδελφὸς τοῦ Manuele καὶ Varda 36238	Χανιά (τὰ) 3612· 3627
Theoctistos Manuele, ἀδελφὸς τοῦ Costa καὶ Varda 36238	Χίος (ἦ) 3623· βλ. καὶ Μάξιμος
Theoctistos Varda, ἀδελφὸς τοῦ Costa καὶ Manuele 36238	Χοιρομύλι· βλ. Χοιρόμυλος
	Χοιρόμυλος (ὁ) 36122· 36328· 36592
	Χωραφάκια (τὰ) 36124· 36330· 365103
	Χωράφια (τὰ) 36229· 36334· βλ. καὶ Μέσσα Χωράφια
Vardava Georgius υἱὸς τοῦ Leo 36213	
Vardava Leo· βλ. Vardava Georgius	Ψυχρό· βλ. Psicro
Vugdano Georgius 36210	

## B') Λ Ε Ξ Ε Ω Ν

ἀγρουλίδι = ἀγρία ἐλαία
γαδαρελαία = ποικιλία τοῦ δένδρου «ἐλαία» καὶ ὁ εὐμεγέθης καρπὸς τοῦ
γιστήρινα = στέρνα (ἐκ τοῦ λατιν. <i>cisterna</i> )
γονικὸν = τὸ ἐκ τῶν γονέων προερχόμενον καὶ κληρονομηθὲν κτῆμα
ἐγγίξει = ἀναλογεῖ
ἐντριτάρης = ὁ γεωργὸς ὁ λαμβάνων τὸ ἐν τρίτον (ἐντριτον, ἐντριτὰ) τῶν φυτευθέντων καρπῶν
καθαρωσύνη = διασάφησις
κάρτον = τέταρτον (ἐκ τοῦ ἰταλ. <i>quarto</i> )
λιθόσουρος = σωρὸς λίθων, περίφραγμα
λισόθουρος· βλ. λιθόσουρος
μητατοκάθισμα = τὸ μητᾶτον, ἡ στάνη ἐν γένει μὲ τὰς ἐγκαταστάσεις τῆς
μουζούρι = μέτρον σίτου καὶ ἐν γένει τῶν δημητριακῶν. Τὰ 4 1/2 μουζούρια ἢ 83,3 λίτρος ἀπετέλουν τὸ βενετικὸν <i>stajo</i> (μονάδα μετρήσεως τῶν μεγάλων ποσοτήτων τοῦ σίτου)
νέτα = καθαρά, ἀκέραια
πᾶκτος, πακτωσιά = μίσθωσις
ρεβετζιανὰ (γονικὰ) = ἐπαναπωληθέντα (ἐκ τοῦ λατιν. <i>rivendere</i> )
συμπλίον = πλησίον
σφάκα = πικροδάφνη
σώχωρο = τὸ παρὰ τῶ χωρίῳ εὐφορον χωράφιον (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ <i>ξωχώραφο</i> )
τζόντα = προσθήκη (ἐκ τοῦ ἰταλ. <i>giunta</i> )





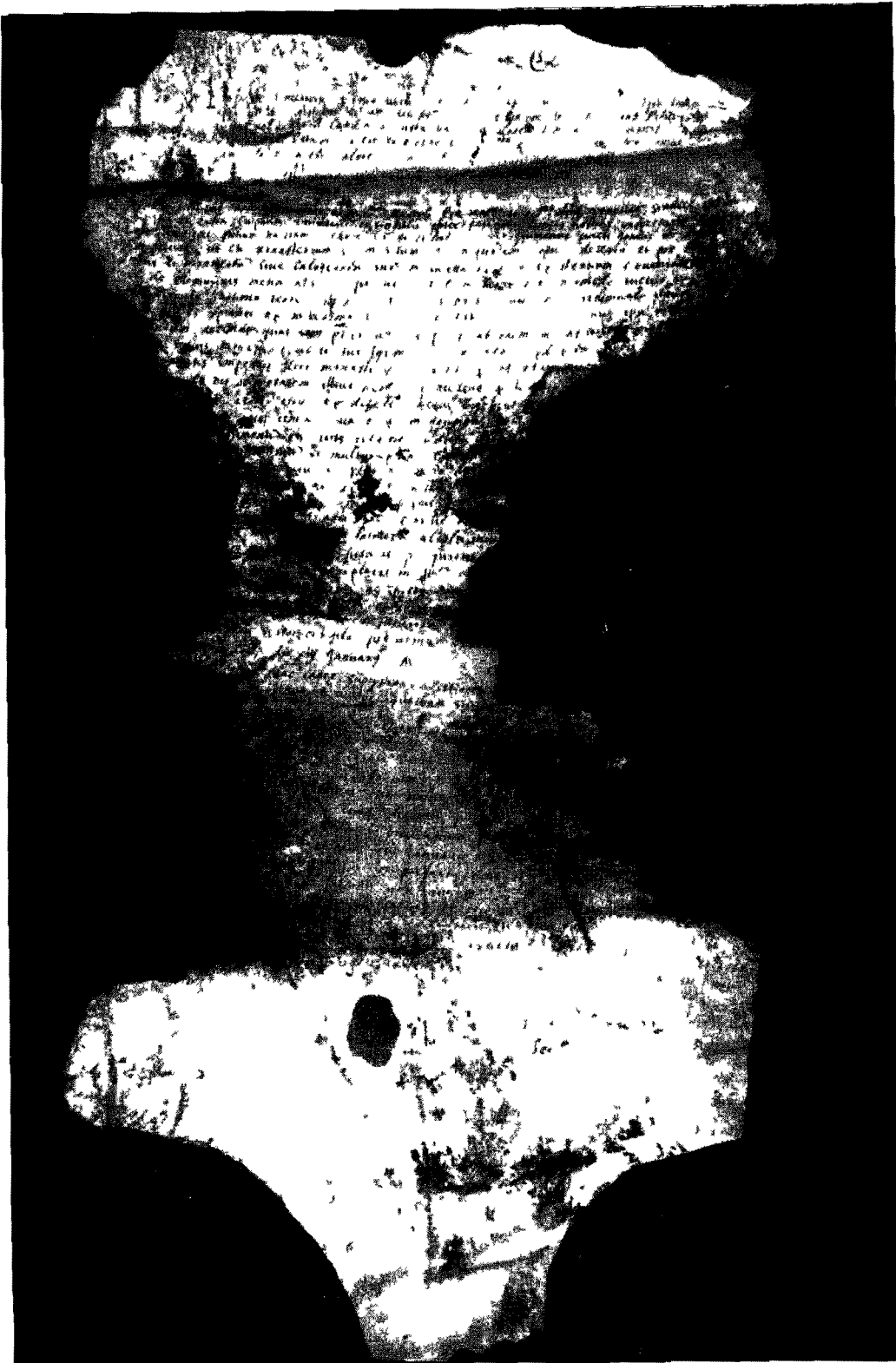












Τὸ ἐν τῷ ἀρ/ειοφυλακίῳ -ῆς μονῆς συζόμενον εγγράφον τοῦ ε-τους 1777 (πρβλ. σελ. 357-358)



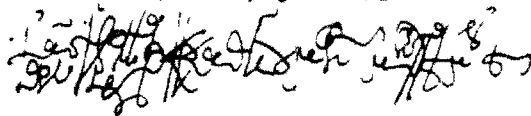
Non meno delle altre Città Savonisi: principe, legato all' imperio della Santissima et ill<sup>ma</sup> Repub<sup>ca</sup>  
 una tenuti et obligati, sono ancora, di quella di parma monacum insieme et castro re-  
 militari. Savonisi, suoi, di valleggiarsi et una Savonia et manifestabile per questa non al non  
 inverno et usso della vivente affetto, et hanno hanno gaudio in celo et ser conservo questo  
 altiss<sup>o</sup> grado meritando da tutti et suo comun applauso et universal triumpho nella ill<sup>ma</sup>  
 persona di U. Savonia. Et chi mai fu piu degno et sue qualita di si grande premio di U.  
 Savonia? la quale, oltra li altri suoi innoctiss<sup>o</sup> costumi, et varie et singolariss<sup>o</sup> virtu et  
 da tutti et tutto vengono predicata, et la Clemenza sola et misericordia, lo affetto verso lo poveri,  
 et sempre umana, et massimamente al tempo della peste, come per tutto la fama dice, non man-  
 cava ne solam<sup>o</sup> principe della tale gloriosiss<sup>o</sup> et ill<sup>ma</sup> Repub<sup>ca</sup> ma un monarca et imperatore  
 di tutto, perche questa sola virtu e quella, la quale non vuole li buoni a dio e ser vanti,  
 et per questo degno di rifatto grado supremo. Et valleggiando d' et Savonisi principe di U. so-  
 verita et buon et legittimo meritando questo gloriosiss<sup>o</sup> et supremo grado ne meno delle altri ad-  
 diti a questa Santissima Repub<sup>ca</sup>: non come e giusto, et piu de quello, perche, non, ignora la provviden-  
 za et ne lo celo et provvidenza sotto il giogo de infidelis, et sempre un uomo et si salvifico et sano  
 sangue, in tal modo con abbracciato benignamente et favoriti sopra da questa Santissima Repub<sup>ca</sup> co-  
 me quasi saniam stati vari subiti a quella et il et ancora ne, così li morali di questa  
 sola et religiose maraviglia di S. Giovanni Evangelista, come li altri habitatoij di questa sola  
 di parma viciniori sopra alla nra gratia et benivolis aiuto, no manchavano (basta indogni  
 di pregare sopra l'omnipotente iddio et la la' evocazione et felice stato di questa Santa Repub<sup>ca</sup>.  
 Et tutto l' ecc<sup>to</sup> Senato, et da U. Savonia la quale humiliss<sup>o</sup> pregamo, et vosti Savonia di  
 usava hanno ne iumili et fidelissimi suoi Savonisi, in questa medesima gratia, et ne ha-  
 ueranno li Savonisi predelatorij suoi, et particolarment la beata memoria di Savonisi principe  
 Pascal Colonna, ne per dall' altro lato et offeriamo di no mancar ne della solita nra fidele Savonia  
 non o ella, et suo ecc<sup>to</sup> Senato, la quale la nostra divina misericordia degna nel futuro secolo  
 della sua gloria et suoi suoi celesti et inconvertibili.

Dato nel mio monasterio di S. Giovanni Evangelista della sola di parma

Adi 25/ di me e di dicembre 1595

Di U. Savonia

humiliss<sup>o</sup> servitor



\*Η επιστολή του ήγουμένου της εν Πάτρμω μονής Ιωάννου προς τον δόγην Marino Grimani του έτους 1595 (πρβλ. σελ. 372 - 374)



